

PROVINCIE FLEVOLAND

Perspectiefnota 2025-2028

Inhoudsopgave

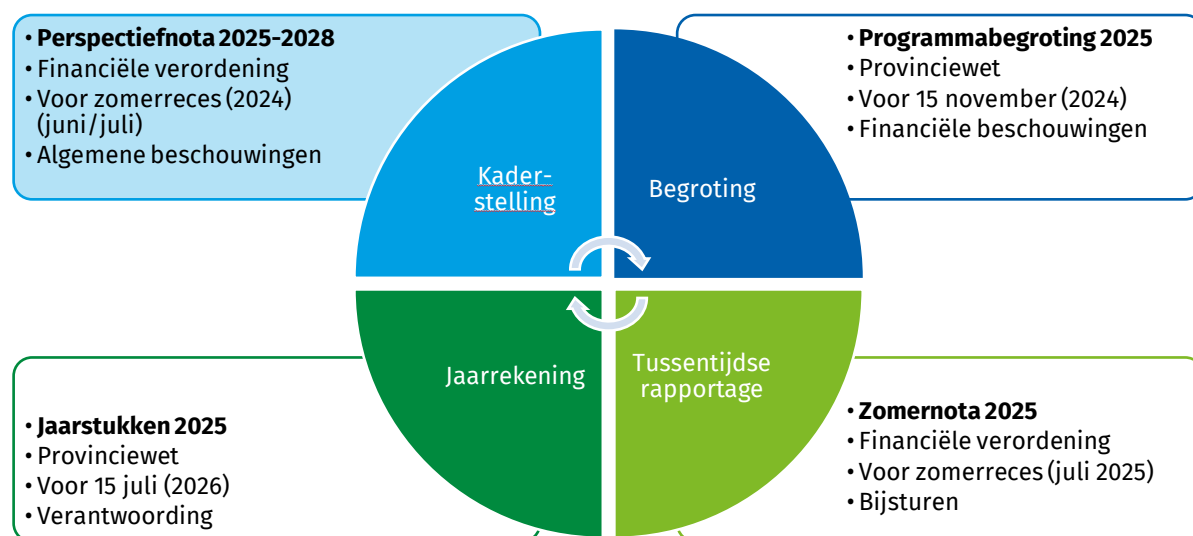
1	Inleiding	3
1.1	Doel van de perspectiefnota	3
1.2	Beleidsmatige uitgangspunten	3
1.3	Samenvatting financiële aspecten	4
1.4	Leeswijzer	5
2	Visie op Flevoland.....	7
2.1	Toekomst voor dit nieuwe land	7
2.2	Nieuwe balans	8
2.3	Strategische Agenda Flevoland (SAF)	8
2.4	Bouwen aan een samenleving.....	9
2.5	Visie op de rol van de provincie	10
3	Transitieopgaven	13
3.1	Wonen.....	14
3.2	Landelijk gebied.....	15
3.3	Energie.....	16
3.4	Digitalisering.....	17
4	Voorstellen voor ontwikkelingen.....	19
4.1	Bereikbaarheid en mobiliteit	19
4.2	Ruimtelijke ordening	20
4.3	Economie	21
4.4	Samenleving en cultuur	22
4.5	Transitie Landelijk Gebied.....	24
4.6	Energietransitie.....	25
4.7	Digitalisering.....	27
4.8	Bestuur	29
4.9	Instandhouding organisatie.....	30
4.10	Provinciale Staten	32
5	Financiële impact van de voorstellen	33
5.1	Voorstellen met bestaande dekking.....	33
5.2	Voorstellen zonder bestaande dekking, met gevolgen voor de begrotingsruimte	34
6	Actualisatie financieel perspectief.....	36
6.1	Vrije begrotingsruimte	36
6.2	Algemene dekkingsmiddelen en stelposten.....	38
7	Financiële onzekerheden.....	45
7.1	Voorjaarsnota 2024 van het Rijk	45
7.2	Herijking verdeling provinciefonds (rapport Cebeon)	46
8	Bijlagen.....	48

1 Inleiding

1.1 Doel van de perspectiefnota

In onze planning- en controlcyclus volgen wij de stappen van kaderstellen, begroten, bijstellen en verantwoorden. Daarom stellen wij jaarlijks een perspectiefnota op, waarin wij vooruit kijken en waarmee Provinciale Staten kaders kan stellen voor de komende begroting. De functie van de perspectiefnota is dan ook het schetsen van het beleidsmatige en financiële meerjarenperspectief. Tijdens de algemene beschouwingen op 26 juni van dit jaar kunt u nader richting geven aan de kaders voor de programmabegroting van het volgende jaar, namelijk 2025.

Figuur 1 - Planning&control-cyclus

1.2 Beleidsmatige uitgangspunten

Coalitieakkoord 2023-2026: Toekomst voor het nieuwe land

In het coalitieakkoord hebben wij aangegeven wat wij deze periode willen bereiken. Wij beogen met onze voorstellen uitvoering te geven aan de ambities uit het coalitieakkoord. De financiële dekking voor het coalitieakkoord is al verwerkt in de begroting 2024.

Weging van de voorstellen

In deel 3 van deze perspectiefnota staan ontwikkelen en voorstellen om daar in de begroting 2025 middelen voor beschikbaar te stellen. Om tot die voorstellen te komen hebben wij de dekking en financiering beoordeeld, evenals de beschikbaarheid van (structurele) middelen. Wij hebben voor de weging een classificatie opgenomen, waaruit blijkt wat de oorsprong van de voorstellen is. Dat kan een nieuwe wettelijke taak zijn, maar ook uitbreiding van bestaand beleid of ambitie.

Aandachtspunten

In de beeldvormende bijeenkomst van 10 april heeft de integrale commissie van Provinciale Staten aandachtspunten meegegeven in de voorbereiding op deze perspectiefnota. Wij hebben geprobeerd daaruit de grootste gemene deler te halen en die meegenomen bij het opstellen van deze nota. De perspectiefnota is voor Provinciale Staten bedoeld om zo de basis te leggen voor de uitwerking in de begroting later dit jaar. In de tweede plaats is het de bedoeling om dwarsverbanden tussen de strategische thema's en integraliteit van opgaven in deze perspectiefnota voor het voetlicht te brengen.

1.3 Samenvatting financiële aspecten

Het vertrekpunt van onze financiële verkenning is de programmabegroting 2024. Vervolgens hebben wij nieuwe inzichten, met invloed op de programmabegroting, geschetst in het nieuwe financiële perspectief. De belangrijkste veranderingen hebben te maken met het provinciefonds, de belastingcapaciteit, de stelposten en de Voorjaarsnota 2024 van het Rijk. De conclusie uit de financiële verkenning is dat de begroting over de horizon tot en met 2028 nog structureel in evenwicht is. Wel zien wij een aflopende trend van de begrotingsruimte.

Het financiële perspectief is positiever dan dat wij begin 2024 hadden verwacht, zonder dat we aanspraak moeten maken op de algemene reserve. Zo is het tekort in 2028 omgeslagen naar een positief saldo. Dat komt vooral door de uitkomsten van de voorjaarsnota 2024 van het Rijk, namelijk de afschaffing van de opschalingskorting (wat een voordeel is van ongeveer € 2 miljoen per jaar). Gezien het grote effect hebben we dit effect betrokken in deze perspectiefnota, vooruitlopende op de meicirculaire van het provinciefonds.

De begrotingsruimte bestaat uit de stelpost 'nieuw beleid' en het vrije deel van de Brede Bestemmingsreserve (BBR). In de volgende tabel is op hoofdlijnen inzichtelijk gemaakt wat de geactualiseerde begrotingsruimte is (bedragen in € x 1.000).

Tabel 1 - Begrotingsruimte (bedragen in € x 1.000)

Begrotingsruimte	Stelpost nieuw beleid				BBR
	2025	2026	2027	2028	
Initiële omvang vóór de perspectiefnota	9.063	1.007	2.683	-815	3.193
Aanpassingen na actualisatie financieel beeld	-724	6.906	3.002	3.778	20.461
Reële begrotingsruimte	8.339	7.913	5.684	2.963	23.654
Vraag perspectiefnota 2025-2028	-2.403	-2.403	-2.078	-2.228	-9.725
Restant	5.936	5.510	3.607	735	13.929

Hieronder is de financiële omvang van de voorstellen uit deze nota weergegeven:

Voorstellen perspectiefnota	Stelpost nieuw beleid				BBR
	2025	2026	2027	2028	
Structurele voorstellen	-1.614	-1.614	-1.614	-1.614	0
Incidentele voorstellen	-789	-789	-464	-614	-9.725
	-2.403	-2.403	-2.078	-2.228	-9.725

Ondanks dat de verwachtingen voor de begrotingsruimte de komende jaren positief zijn, blijven wij wel scherp op de kosten. Het beeld is nog steeds dat de ruimte daalt, terwijl er nog veel te doen is in onze provincie. Daarbij denken wij aan de uitvoering van de Strategische Agenda Flevoland, het landbouwbeleid, de energievisie en overige ruimtelijke arrangementen. Daarom vullen we niet de gehele begrotingsruimte in. Daarbij moet worden opgemerkt dat we (ook na deze bestuursperiode) rekenkundig uitgaan van een stijging van de MRB van 1% en is er beperkt ruimte voor invulling van nieuw beleid.

Plannen en ambitie kosten geld, maar we hoeven dat niet altijd allemaal zelf te leveren. Daarom blijven wij op zoek naar andere bronnen, zoals het Rijk, Europa of het bedrijfsleven.

1.4 Leeswijzer

Deze perspectiefnota is opgedeeld in een vijftal delen, namelijk:

1. Visie op Flevoland
2. Transitieopgaven
3. Voorstellen vanwege nieuwe wettelijke taken, voor uitbreiding van bestaand beleid, ambities of toekomstige ontwikkelingen
4. Meerjarig financieel perspectief
5. Bijlagen

In het eerste deel van deze nota geven wij een de perspectieven voor de visie op Flevoland mee, die gebruikt kunnen worden voor de algemene beschouwingen. In het laatste deel zijn daarvoor ook denkrichtingen opgenomen, als bijlage bij deze nota. Daarvoor hebben wij gebruik gemaakt van inventarisaties van onderwerpen die vooral op de middellange termijn aandacht van Provinciale Staten vragen.

Het tweede deel omvat een beschrijving van de transitieopgaven voor Flevoland. Wij werken daar opgabegericht aan, wat betekent dat het de programma's uit de begroting overschrijdt en ook dat we dat samen met andere betrokkenen doen, zoals de Flevolandse gemeentes en het waterschap. Ook de bedrijven en Flevolandse inwoners zijn daarbij betrokken.

In het derde deel hebben wij, op basis van de perspectieven en thema's, voorstellen opgenomen om in de begroting 2025 middelen beschikbaar te stellen. De focus bij de financiële voorstellen in deze nota ligt de jaren tot en met 2028.

In het vierde deel hebben wij de actualisatie van het financiële perspectief beschreven. Ten opzichte van de programmabegroting 2024 (en de daarin opgenomen meerjarenraming) zijn er aanzienlijke wijzigingen te melden, vooral door de ontwikkeling van het provinciefonds en de voorjaarsnota van het Rijk. Ook is de jaarschijf 2028 toegevoegd aan het meerjarenperspectief.

Als laatste hebben wij een lijst met de voorstellen uit het 3^e deel opgenomen en zoals hiervoor al benoemd, een beschrijving van denkrichtingen die gebruikt zouden kunnen worden voor de algemene beschouwingen.

De bedragen in de tabellen zijn weergegeven in € x 1.000.

Deel 1

Visie op Flevoland

2 Visie op Flevoland

De afgelopen jaren is langs verschillende lijnen een visie op de ontwikkeling van Flevoland ontstaan. Vanuit de provinciale 'Omgevingsvisie FlevolandStraks' hebben wij in regionale samenspraak het document 'Over de brug komen' gemaakt. Dat is de Strategische Agenda Flevoland met drie perspectieven, de drie pijlers die fundamenteel zijn voor de ontwikkeling van ons gebied. Het mooie is dat ook het kabinet heeft ingestemd met deze Strategische Agenda Flevoland en dat het Rijk en de regio een samen het traject zijn gestart daaraan te werken. Vervolgens hebben Provinciale Staten het ruimtelijk voorstel voor Flevoland eind 2023 vastgesteld. Ook dat hebben we mogelijk kunnen maken door de inbreng van alle medeoverheden in Flevoland. En het dient als inbreng voor de landelijk voorbereide Nota Ruimte.

In de hiervoor genoemde documenten hebben wij beschreven wat wij willen. Gelet op alle opgaven zijn we ons ervan bewust dat niet alles overal mogelijk is. Dat geldt ook voor deze provincie. Voor Flevoland zullen we keuzes moeten maken. Centraal daarbij staan de huidige én de toekomstige inwoner van Flevoland. We bouwen namelijk aan een samenleving. Nieuwe woningen zijn nodig en andere functies die allen fysieke ruimte nodig hebben. Ruimte heeft Flevoland, maar deze is al wel in gebruik! Veranderingen in het gebruik van het gebied vragen om een nieuwe afweging van publieke belangen.

En dat is nu precies de rol van Provinciale Staten: de toekomst van dit gebied voor de komende generaties bepalen. De komende tijd zullen vooral in de op te stellen Omgevingsvisie de knopen moeten worden doorgemaakt. Met zicht op de lange termijn, besluiten nemen voor de eerstkomende fasen.

2.1 Toekomst voor dit nieuwe land

Innovatie voorop

Flevoland biedt grote mogelijkheden voor haar huidige en toekomstige inwoners. We zien grote opgaven en tegelijkertijd kansen om ons als innovatieve provincie te ontwikkelen. Toch willen we dit zorgvuldig afwegen en gericht inzetten op die innovatieve kracht. Daarbij kijken we niet alleen van de korte termijn maar zien we ook dat we ontwikkelingen in gang moeten zetten voor de lange termijn. Met name op de thema's die goed passen bij ons gebied. Met dat perspectief van de lange termijn voor ogen willen we een doorkijk maken de komende jaren. Daartoe dient deze Perspectiefnota.

Betrokkenheid noodzakelijk

En natuurlijk nemen we daarbij de Flevolandse van vandaag én onze toekomstige inwoners als uitgangspunt. Als overheid zijn we bezig om dit gebied te ontwikkelen voor generaties. En dan is Flevoland niet alleen een huis, een fysieke plaats om te wonen. Het is ook een thuis waar het fijn leven is. Een omgeving waarin onze inwoners zich veilig en prettig voelen. En daarom betrekken wij in een vroeg stadium inwoners en partners bij de ontwikkeling van ons gebied. De afgelopen tijd is met name geïnvesteerd in het bouwen van netwerken. De structurering van samenwerking met medeoverheden is uit de startblokken. Een verdere verbreding naar maatschappelijke en economische partners is nodig en om bredere betrokkenheid te creëren en om effectief te kunnen zijn in het bereiken van onze ambities.

2.2 Nieuwe balans

Voor de inwoners van Flevoland onderkennen wij drie aspecten die van belang zijn om hier fijn te wonen. De terminologie daarvan sluit aan bij het begrip 'brede welvaart':

- Welzijn: mensen willen zich fysiek, mentaal en sociaal goed voelen;
- Welvaart: mensen willen betekenisvol zijn, bijvoorbeeld door werk om inkomsten te hebben;
- Leefomgeving: mensen willen wonen in een gezonde, veilige en toegankelijke omgeving.

Als overheid heeft de provincie de opdracht om ons gebied tot bloei te brengen en deze drie elementen in de juiste balans verder te ontwikkelen, te faciliteren, te stimuleren en te regisseren. En vanuit de gedachte van schaarste in de ruimte en de beperking van middelen zullen politieke keuzes moeten worden gemaakt om te bepalen waarin de provincie investeert:

- a. In gedeelde welvaart (het economisch kapitaal): de versterking van de economie richt zich op een sterk en welvarend Flevoland, het eigen verdienvermogen, toegankelijk onderwijs, inclusieve banen en een wendbare arbeidsmarkt. Innovatieve toepassingen krijgen daarbij voorrang.
- b. Het welzijn van Flevoland (sociaal kapitaal). De versterking van het sociale kapitaal richt zich op het welzijn van onze inwoners door brede participatie in de samenleving, met de beschikbaarheid van voorzieningen in de nabijheid.
- c. In een gezonde leefomgeving (het natuurlijk / ecologisch kapitaal). De versterking van de ecologie focust zich op een groen Flevoland, een natuurinclusieve ruimtelijke ontwikkeling en de transities van energie, landbouw en grondstoffen (circulariteit).

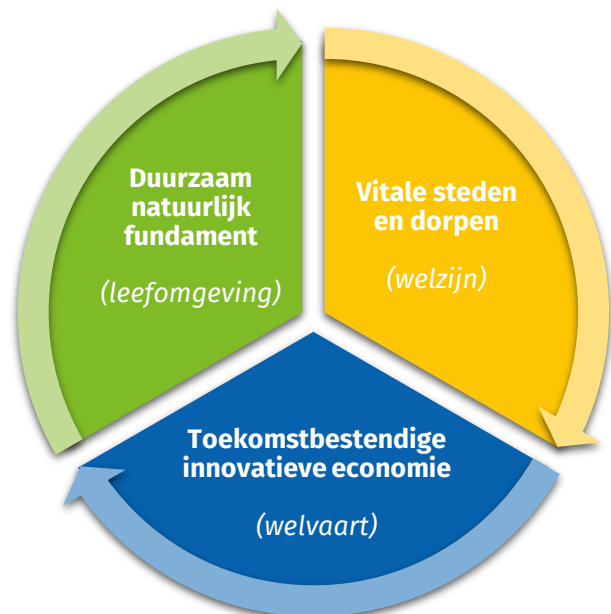
2.3 Strategische Agenda Flevoland (SAF)

Deze drie invalshoeken zien we in enigszins andere bewoordingen ook terug in de Strategische Agenda Flevoland. In *Over de brug komen* zijn de volgende perspectieven opgenomen:

- Vitale steden en dorpen
- Toekomstbestendige innovatieve economie
- Duurzaam natuurlijk fundament.

Deze pijlers zijn uitgewerkt in de Uitvoeringsagenda van de Strategische Agenda Flevoland en eveneens gebruikt voor het Ruimtelijk voorstel. Ook het Ruimtelijke arrangement waarin het Rijk en de regio in samenwerking afspraken maken over de toekomst van Flevoland is gebaseerd op deze drie lagen.

Figuur 2- Pijlers Strategische Agenda Flevoland

Besluiten die Provinciale Staten nemen gaan over deze drie pijlers of perspectieven. De neiging is om uitsluitend over de snelste veranderingen te spreken, maar beslissingen van vandaag hebben doorwerking in en gevolgen voor de overige lagen en systemen. En om die reden is zorgvuldigheid en balans tussen de drie lagen nodig. Deze perspectiefnota is bedoeld om zich niet alleen te richten op investeringen op de korte termijn maar rekening te houden met de gevolgen voor het verder weg gelegen perspectief. Ontwikkelingen en voorstellen moeten worden beoordeeld op de gevolgen voor de lange termijn, voordat besloten wordt over de komende bestuursperiodes. In de Omgevingsvisie, het ruimtelijk arrangement en de Strategische Agenda Flevoland gaat het om deze perspectieven, en de wisselwerking en de balans van korte en lange termijn denken.

2.4 Bouwen aan een samenleving

Flevoland is gerealiseerd als gebied om te wonen en om voedsel te produceren. En dat zijn ook nu de sterke punten van ons gebied. Nu Flevoland zich heeft ontwikkeld en gevormd, ontstaat voor dit gebied een nieuwe fase. In Samen Maken We Flevoland werken de overheden in Flevoland samen in het besef dat onze regio een verbindende fysieke en sociale schakel is en wil zijn tussen diverse delen van het land. We horen bij de Randstad, maar maken ook deel uit van het landelijk gebied. En daarom is visie nodig om die volgende stap in de ontwikkeling van Flevoland als geheel te zetten. Vanuit deze denklijnen investeren we niet alleen met de gemeenten in de stedelijke gebieden, maar ook in het landelijk gebied waarvoor de provincie verantwoordelijkheden heeft gekregen.

Deze spanning en samenhang is van belang bij het bouwen van een samenleving. Dat is een belangrijk uitgangspunt bij de ontwikkeling van ons gebied. Het gaat niet alleen om grote aantallen nieuwe woningen. Het gaat om vitale steden en dorpen, toekomstbestendige en innovatieve economie en een duurzaam natuurlijk fundament. Daarin investeren we omdat dit onze dagelijkse zichtbare werkelijkheid is. De drie lagen en perspectieven vormen samen de Flevolandse leefomgeving. En in deze lagen komen de investeringen van deze perspectiefnota terecht. Op deze wijze bepaalt de weging van deze drie perspectieven de politieke keuzes in het fysieke en het maatschappelijk domein, ook in deze perspectiefnota.

In de Cornelis Lelylezing van september 2023 hanteert rijksbouwmeester M. Velthuis een vergelijkbare indeling:

De traagste laag, waarin veranderingen duizenden jaren duren: het bodem-watersysteem met fysieke, chemische en biologische processen. Alles begint bij de bodem, het natuurlijk fundament. We leven in een delta, een systeem van rivieren en beken, van zandgronden en polders.

De tweede, snellere laag van netwerken, de verbindingen, de stromen en processen. Veranderingen gaan sneller, maar zijn honderden jaren lang zichtbaar. In het landschap, in plattegronden van stad en land. Fysieke en tegenwoordig digitale verbindingen, routes, steden en dorpen. In deze netwerklaag worden goederen, voedsel, (circulaire) grondstoffen, energie, water en data verplaatst.

De snelste, derde laag is de occupatielaag en die verandert het snelst: woongebieden, werkgebieden, natuurgebieden, recreatiegebieden. Het meeste is niet ouder dan 100 jaar.

2.5 Visie op de rol van de provincie

De bewoners maken het gebied

De vraag: “wat voor provincie willen we zijn?” is essentieel. Het antwoord hierop zal eraan bijdragen hoe ons gebied er bijvoorbeeld in 2050 uit zal zien. We zullen ons daarbij baseren op het aanwezige fundament. De huidige situatie is ontstaan in én vanuit de drie hiervoor beschreven lagen. Menselijk handelen heeft Flevoland gemaakt tot wat het is. Maar het is meer dan alleen grond, gebied, land. Het zijn de bewoners die deze provincie hebben gevormd en vormgegeven. En voor wie de toekomst van belang is. De leefomgeving van de toekomst.

Ordering van de ruimte

Het ontstaan van Flevoland is bekend. Het plan om polders te bouwen en de ruimtelijke vormgeving is vooral op de tekentafel bedacht en uitgevoerd. De Rijksdienst en later de provincie bepaalden hoe de provincie is vormgegeven. Inmiddels is samenleving veranderd vanaf de jaren '90. Via toelatingsplanologie en ontwikkelingsplanologie, waarbij in hoofdlijnen op kaarten werd aangegeven waar wat kon. In het begin van de 21^e eeuw zien we dat de provincie ruimte biedt invulling en zich meer richt op uitnodigingsplanologie: als het past binnen beleid, dan kan er veel.

Regie rol in de ruimte

Welke rol in de ruimte neemt de provincie de komende jaren in? In de Omgevingsvisie zal komen te staan welke sturing de provincie in het fysieke domein en eventueel daarbuiten wil geven. In de eerste plaats is er behoefte aan duidelijke kaderstelling en een regiorol van de provincies. De Raad voor de Leefomgeving beschrijft dit in het rapport “Geef richting, maak ruimte”. Het Rijk vraagt aan de provincies om een stap naar voren te doen en het roer in de hand te nemen. Hierbij verwachten de provincies er beter dan het Rijk in slagen de brug naar de praktijk van het gebied te slaan.

Investeren in gezamenlijke aanpak

Tegelijkertijd komt er veel op de gemeenten, de regio's en de provincies af. Gelet op de demografische ontwikkeling zullen de maatschappelijke opgaven toenemen, ook in Flevoland. De achterstanden in zorg, welzijn, onderwijs, cultuur hebben allerlei componenten van ruimtelijke inrichting. Geen wonder dat naar de provincies gekeken wordt. En daarop zullen de decentrale overheden zich moeten voorbereiden. Om die reden is de samenwerking in deze regio cruciaal om opgaven zo integraal mogelijk aan te pakken, met de drie pijlers in balans. En daarbij wordt regelmatig het advies gegeven dat de provincie daarin een trekkende rol heeft in te nemen met menskracht, kennis van het gebied, deskundigheid in de ruimtelijke inrichting? Ook om die reden is het proces van de wording van de Omgevingsvisie van belang: hoe kunnen we de omgeving, gemeenten, maatschappelijke partners verbinden aan deze regionale ontwikkeling van het gebied? Daarbij is nodig dat we strategisch nadenken over vormen van samenwerking: wie zijn de relevante partners, welke vorm van samenwerking past daarbij het best? Hoe verhoudt de provincie zich tot deze netwerken, samenwerkingsverbanden of verbonden partijen?

Positie van de inwoner

In de derde plaats zien we de behoefte van inwoners en gebruikers van het gebied om zelf eigenaarschap te tonen. Er is ruimte nodig om huidige en toekomstige inwoners mogelijkheden voor ontwikkelingen te bieden. Niet alles kan, maar Provinciale Staten geven de kaders aan, op basis van wat er in het gebied leeft. We zijn een overheid van en voor de Flevolandse. Dit betekent luisteren door PS en GS en aansluiten bij de leefwereld van de inwoners. Tegelijkertijd toetsen Provinciale Staten ontwikkelingen aan hun visie op Flevoland voor de langere termijn. En daarbij zullen individuele belangen en het algemeen belang worden afgewogen. Het nemen van regie en het adaptief zijn om de ontwikkeling van Flevoland mogelijk te maken wisselen elkaar af.

Het algemeen belang betekent sturen op hoofdlijnen, op wat goed is voor onze samenleving. Door dat samen met anderen te bepalen creëert de provincie het nodige draagvlak. De opgaven van vandaag zijn te ingewikkeld om ze door één overheid aan te pakken. Het zal gezamenlijk moeten, dus ook met partners, de samenleving, medeoverheden en andere betrokkenen.

Stijl van bestuur

Dit vraagt een bepaalde bestuursstijl, waarbij de provincie zich concentreert op het realiseren van publieke waarde. De provincie verkent de kaders en betreft haar inwoners daarbij al in een vroeg stadium. Binnen die koers kunnen de maatschappelijke partners, de medeoverheden, inwoners en Gedeputeerde Staten de uitvoering ter hand nemen. Dit vraagt concrete invulling van begrippen als vertrouwen, wederkerigheid en gemeenschapsvorming. De inwoners vragen om betrokkenheid en invloed op hun leefomgeving. Deze bestuursstijl is niet meer 'van bovenaf' bepalen wat goed is voor Flevoland. Horizontale sturing is anders sturen: participatief, adaptief, responsief. Eigentijds besturen betekent voor de provincie dat zij benaderbaar is en ruimte en vertrouwen geeft aan inwoners. Mensen en organisaties kunnen in een vroeg stadium meedoen. Dat is wat we ook in de voorstellen van deze perspectiefnota willen vormgeven.

Deel 2

Transitieopgaven

3 Transitieopgaven

In dit hoofdstuk gaan we in op de vier grote transitie-opgaven: wonen, landelijk gebied, energie en digitalisering. Deze opgaven komen voort uit Europese en nationale afspraken, en vormen het langjarige kader voor onze reguliere beleidstaken. Zoals is vastgesteld in nationaal en internationaal, beleid dienen alle bestuurslagen bij te dragen aan het realiseren van de doelen die voortvloeien uit de transitieopgaven. Daarbij is ruimte voor een eigen provinciale inkleuring en verbinding van regionale belangen. Het kenmerk van de transitieopgaven is dat er geen meerjarige routekaart is, die ons bij het einddoel brengt. Want dat bepalen Provinciale Staten samen met de Flevolandse inwoners, ondernemers en overheden en is aan verandering onderhevig.

Zoals al toegelicht in het eerste hoofdstuk; ons vertrekpunt zijn de Flevolandse. We maken nu keuzes voor het Flevoland van de toekomst. Een Flevoland waarin de doelen zijn gerealiseerd. De vraag is dan ook: hoe ziet het Flevoland van de toekomst er uit? Vanuit dat perspectief moeten we de keuzes maken voor de instrumenten die komende jaren moeten worden ingezet.

In hoofdstuk twee noemden we de drie pijlers van de Strategische Agenda Flevoland en de brede welvaart. De rol van de provincie is het bewaken en stimuleren van een evenwichtige ontwikkeling van die drie pijlers. Die rol geeft richting aan de regionale belangen, wat terug te zien is de opgaven.

Elke opgave heeft elementen van welzijn, welvaart en de leefomgeving. Die elementen hangen nauw met elkaar samen. Zij vormen als het ware de rode draden door alle opgaven. Je kunt de transitieopgaven niet los van elkaar zien en zult ze ook in samenhang moeten oppakken. De omstandigheden kunnen veranderen, waardoor nieuwe kansen ontstaan of juist belemmeringen optreden. In de sterk samenhangende opgaven trekken we op met andere overheden en belanghebbenden.

Figuur 3 - Transitieopgaven en SAF

3.1 Wonen

We bouwen niet alleen woningen. We bouwen een samenleving; een plek waar je woont, werkt, scholen en andere voorzieningen bij de hand hebt. Het liefst een mooie (natuurlijke) omgeving voor iedereen. Dit kunnen we niet alleen, daarom doen we dat samen met onze zes gemeenten.

In de integrale opgave wonen onderscheiden we drie lagen:

1. We versnellen het bouwtempo en bouwen voldoende woningen voor alle aandachtsgroepen;
2. We bouwen niet alleen woningen; we bouwen aan een vitale samenleving;
3. We moeten gaandeweg leren om anders te bouwen: circulair, biobased, toekomstbestendig en industrieel. Met een eigen Flevolandse bouwindustrie.

In maart 2024 hebben we een Plan van Aanpak vastgesteld, waarin concreet staat wat we de komende jaren (per laag) gaan doen. Twee keer per jaar zullen we daarover aan Provinciale Staten een voortgangsrapportage sturen.

In de eerste laag is de nieuwe Wet versterking regie volkshuisvesting belangrijk. Die wet is inmiddels bij de Tweede Kamer ingediend. Naast de huidige 'wortel' van goede gesprekken, krijgen we straks ook 'de stok' om in te grijpen als we concluderen dat gemeenten hun taak niet goed oppakken. We moeten dit in 2025 uitwerken in een Volkshuisvestingsprogramma. Samen met de Flevolandse gemeenten organiseren we versnellingstafels, om uitvoering te geven aan de twee Flevolandse woondeals. Daarmee creëren we een gezamenlijk beeld van de versnelling van het bouwtempo en de status.

In de tweede laag is de ontwikkeling van een monitor belangrijk, omdat we daarmee zichtbaar maken hoe we er voorstaan als het gaat om het bouwen aan een vitale samenleving. Dit omvat ook onderwerpen zoals 'wonen met zorg', 'betaalbaar wonen' en 'wonen voor arbeidsmigranten'.

In de derde laag hebben we een Nationaal Kenniscentrum Biobased Bouwen opgericht, gevestigd in Almere en werken we via een Nationaal Groeifonds project en binnen de Regiodeal Nieuw Land aan een Innovatiehub bouwen. Dit gaat zowel om de ontwikkeling van nieuwe opleidingen in de gehele onderwijskolom als om via living labs al doende te leren.

3.2 Landelijk gebied

Een toekomstbestendig landelijk gebied is van belang voor ons allemaal. Als provincie staan we voor de belangen van onze inwoners die hier wonen en werken én voor de (internationale) betekenis die Flevoland heeft als landbouw- en natuurgebied van wereldklasse.

Niet alles kan meer overal en de vraag naar ruimte voor verschillende ontwikkelingen is groot. De oplossingen voor de vraagstukken in het landelijk gebied zijn complex. De balans die hiervoor nodig is, vraagt om intensieve samenwerking en kennisuitwisseling.

Landbouw en natuur in balans

Het Flevolands Programma Landelijk Gebied¹ (FPLG) is de Flevolandse regionale invulling van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG). Hierin staan de kaders en doelen beschreven waaraan het provinciale gebiedsprogramma moet voldoen als het gaat om natuur, stikstof, water, bodem en klimaat. Ook in Flevoland heeft het intensieve gebruik van land en water een weerslag op de kwaliteit van de natuur, de bodem en het water. Ook de verandering van het klimaat speelt daarbij een rol. Het FPLG is het programma voor een toekomstbestendig Flevolands landelijk gebied waar het goed wonen, werken, recreëren en voedsel produceren is.

Een aanpak waarin gebiedspartners zich kunnen herkennen

Als provincie willen en kunnen we dat niet alleen. We hebben kennis, kunde en energie (uitvoeringskracht) nodig van agrariërs, ondernemers, organisaties, inwoners en overheden.

De kern van het gebiedsprogramma is dan ook gevormd door de ideeën en voorstellen die vanuit verschillende betrokkenen uit de provincie zijn aangedragen. Met deze Flevolandse aanpak is de kennis, kunde en creativiteit van maatschappelijke organisaties, (agrarische) ondernemers, inwoners en van medeoverheden meegenomen in de maatregelen.

Samen zoeken we naar integrale oplossingen voor een toekomstbestendig, leefbaar en gezond landelijk gebied waar mensen goed kunnen wonen, werken, recreëren en voedsel produceren.

¹ [Flevolands Programma Landelijk Gebied](#)

3.3 Energie

De energietransitie vraagt om ingrijpende aanpassingen aan het energiesysteem en energiegebruik. Dit stelt ons, samen met onze gebiedspartners, de komende decennia voor technische, ruimtelijke en maatschappelijke vraagstukken. Niet alleen om de klimaatdoelen te halen, maar ook om ervoor te zorgen dat bestaande en nieuwe woon- en werkgebieden verzekerd zijn van de benodigde energie.

Leveringszekerheid en betaalbaarheid van energie voor bewoners en bedrijven zijn daarbij belangrijk. Naast knelpunten die opgelost moeten worden, zoals de huidige netcongestie, zijn er ook volop kansen voor innovatie en het versterken van een goed vestigingsklimaat in Flevoland voor bedrijven, onderwijs- en onderzoeksinstituten op het gebied van bijvoorbeeld de waterstof- en circulaire economie. Het gaat de komende jaren dus om meer dan alleen windmolens en zonnepanelen.

Flevoland staat voor een toekomstbestendig energiesysteem, waarin samenwerking centraal staat op het gebied van opwek, opslag en het energienetwerk.

Hierbij hebben we aandacht voor de economische kansen, de ruimtelijke impact van de energietransitie en de mensen die hiervoor nodig zijn. We werken mee aan een slim en robuust energienetwerk en we stimuleren de waterstofeconomie. Hiermee creëren we een veerkrachtig energiesysteem en verminderen we de druk op het elektriciteitsnet.

Deze aanpak zorgt voor nieuwe kansen en maakt dat Flevoland en haar inwoners zich kunnen blijven ontwikkelen.

De komende jaren legt netcongestie grote druk op de ontwikkelmogelijkheden van woningen, bedrijven en verduurzaming. Samen met de netbeheerders, medeoverheden en het bedrijfsleven zoeken we naar onorthodoxe (innovatieve) oplossingen om de negatieve gevolgen van netcongestie te minimaliseren.

Daarnaast zetten we in op het stimuleren van de waterstofeconomie. Het verkrijgen van een aansluiting op de landelijke waterstof-backbone is een belangrijk onderdeel om mee te kunnen doen in de waterstoftransitie. Om de energietransitie vorm te kunnen geven zijn goed geschoolde mensen nodig. We zetten in op het versterken van het (hoger) technisch onderwijsaanbod, om het benodigde personeel in de regio op te kunnen leiden.

3.4 Digitalisering

Een overheid die slagvaardiger, effectiever en transparanter wil zijn, kan niet zonder digitalisering. Digitalisering is randvoorwaardelijk voor onze maatschappelijke opgaven, onze provinciale organisatie en onze wettelijke taken.

Door de veranderende positie van de provincie wil zij een meer betekenisvollere rol op ruimtelijke-economisch terrein innemen. Dit betekent dat we als gebiedsregisseur invulling willen geven aan de grote transities in de fysieke leefomgeving. De vraagstukken voor het landelijk gebied, de woningbouw, energietransitie, infrastructuur, arbeidsmarkt en economie overstijgen het schaalniveau van de gemeentes. Hiermee staan provincies aan de lat om nationale uitdagingen en ambities te vertalen: naar ruimtelijke voorstellen die aansluiten bij de regionale ruimtelijke en politieke context. De inzet van digitale technologie is hierbij essentieel.

Digitalisering is ook van grote invloed op onze provinciale organisatie en onze wettelijke taken. Inwoners en ondernemers verwachten van de overheid dezelfde digitale dienstverlening als van commerciële organisaties. Het aanvragen en verstrekken van Vergunningen en subsidies kan sneller en makkelijk door de technologische ontwikkelingen. We zullen steeds meer een digitale organisatie worden, van documentgedreven naar datagedreven. Hierdoor kunnen afwegingen beter gemaakt worden. Ook wordt besluitvorming transparant, toegankelijk en uitlegbaar. We zullen dan wel de volledige potentie van digitale technologie moeten gaan benutten.

Het kabinet heeft een visie op generatieve Artificial Intelligence (AI) gepresenteerd waarin het belang van actie wordt benadrukt om de mogelijkheden en uitdagingen van AI aan te pakken. Als provincie staan we aan het begin van de digitale transformatie. Maar door de nieuwe technologische mogelijkheden te omarmen zouden we een enorme sprong voorwaarts kunnen maken.

Het inzetten van de digitale transitie voor onze opgaven, onze digitale economie en de digitalisering van de provinciale organisatie maakt van de digitale transitie een meervoudige opgave en raakt alle opgaven, beleidsterreinen en onze wettelijke taken en hiermee de hele provinciale organisatie. Dit vraagt om een aanpak die de brug slaat naar het tastbaar en toepasbaar maken van digitalisering. Dat vraagt om het realiseren van een 'weerbaar digitaal fundament' langs drie resultaatgebieden, namelijk 'veilige connectiviteit en toegang', digitale weerbaarheid en de 'werkplek van de toekomst'.

Deze aanpak legt tegelijkertijd een fundament voor de digitalisering van het bedrijfsleven. En draagt bij aan het opleiden van de beroepsbevolking op digitalisering en verduurzaming. Zodat de banen van de toekomst ook kunnen worden ingevuld. Dit is in lijn met de ambities van de Strategische Agenda Flevoland en uit te werken in het Nieuw Economisch Beleid.

Deel 3

Voorstellen vanwege nieuwe wettelijke taken, voor uitbreiding van bestaand beleid, ambities of toekomstige ontwikkelingen

4 Voorstellen voor ontwikkelingen

In dit hoofdstuk hebben wij nieuwe wettelijke taken, uitbreiding van bestaand beleid, ambities en toekomstige ontwikkelingen beschreven, die nog niet in de meerjarenbegroting zijn opgenomen. Per onderwerp is een tabel opgenomen waar uit blijkt of er al dekking voor is, welke dekking wenselijk is en wat de impact op de begrotingsruimte zal zijn.

De relatie met de transitieopgaven is te zien door het pictogram, zoals in het 3e hoofdstuk per opgave is gebruikt. Voor enkele voorstellen gaat het om de instandhouding van de organisatie, wat ondersteunend is aan de opgaven en niet specifiek aan één daarvan toe te rekenen.

Wonen

Landelijk gebied

Energie

Digitalisering

Instandhouding organisatie

4.1 Bereikbaarheid en mobiliteit

4.1.1 MIRT-verkenning Lelylijn

De Lelylijn is toegevoegd als nieuwe spoorverbinding aan de Europese spoorkaart. Dat heeft het Europees Parlement besloten. De EU wil dat Nederland uiterlijk 2050 de spoorverbinding realiseert.

Het MIRT-onderzoek naar de Lelylijn wordt eind 2024 afgerond. Het kabinet zal dan, in afstemming met de regio, een besluit nemen over het vervolg. Indien besloten wordt tot de volgende stap, een MIRT-verkenning, zal het Rijk opnieuw een beroep doen op de Regio, namelijk om dit gezamenlijk op te pakken en daaraan bij te dragen.

Ondanks dat nu nog niet duidelijk is of er een MIRT-verkenning wordt gestart, vragen wij wel om daar in de begroting alvast rekening te houden. Wij gaan uit van een maximale bijdrage van € 250.000 per jaar voor 2025 en 2026. Dat bedrag is gelijk aan de bijdrage in de fase van het MIRT-onderzoek. Wij stellen voor om dit incidenteel ten laste van de stelpost 'nieuw beleid' te brengen.

#	Classificatie	Bestaande dekking	Dekking	2025	2026	2027	2028
1	Ambitie	Nee	Stelpost nieuw beleid	250	250	-	-

4.2 Ruimtelijke ordening

4.2.1 Omgevingsdienst Flevoland & Gooi- en Vechtstreek (OFGV)

De provinciale bijdrage aan de Omgevingsdienst Flevoland & Gooi- en Vechtstreek (OFGV) moet worden aangepast. De bijdrage wordt per saldo hoger door de herziening van de kostenverdeelssystematiek 2024-2026 en de aanvullende indexering van de personeelskosten door het CAO akkoord gemeenten en cao SGO. Wij stellen voor om dit ten laste te brengen van de stelpost nieuw beleid.

#	Classificatie	Bestaande dekking	Dekking	2025	2026	2027	2028
2	Onontkoombaar	Nee	Stelpost nieuw beleid	625	625	625	625

4.2.2 Subsidieregeling Actieplan geluid

Door de latere inwerkingtreding van de Omgevingswet konden wij tot 2024 geen nieuw 'Actieplan geluid' vaststellen. De provincie is verplicht om dat alsnog te doen in 2024. Op 1 oktober 2019 is de subsidieregeling 'verbetering geluidwering van woningen 2019-2024' ingegaan. Deze subsidieregeling loopt op 30 november 2024 af, gekoppeld aan de planperiode van het lopende 'Actieplan geluid'.

De lopende subsidieregeling willen wij tijdens de overbruggingstermijn beschikbaar houden om ook in het volgende 'actieplan geluid' als maatregel te gebruiken. De besluitvorming daarover moet nog door het college van Gedeputeerde Staten plaatsvinden, bij de vaststelling van het nieuwe actieplan geluid.

Het beschikbare budget in 2024 is € 700.000. Naar verwachting resteert er op 31 december 2024 ongeveer € 300.000, rekening houdend met de aanvragen die wij momenteel hebben ontvangen. Wij stellen voor om het restant budget beschikbaar te houden voor de subsidieregeling in de periode 2025 – 2027. Dat kan door middel van de reserve 'doorgeschoven activiteiten'.

#	Classificatie	Bestaande dekking	Dekking	2025	2026	2027	2028
3	Ambitie	Ja	Reserve doorgeschoven activiteiten	100	100	100	-

4.2.3 Overige ontwikkelingen Ruimtelijke ordening

Uitvoeringsagenda en Ruimtelijk Arrangement

In 2023 is de Strategische Agenda Flevoland (SAF) vastgesteld. Vanuit die overeenstemming werken wij als regio aan een gezamenlijke, rollende, uitvoeringsagenda. Dat is een langlopend traject, samen met het Rijk, de Flevolandse gemeentes en het waterschap.

Wij zetten in op een combinatie met het Ruimtelijk Arrangement waar het Rijk om vraagt. Met de Regionale Investeringsagenda (RIA) bundelen wij zoveel als mogelijk de (financiële) inzet vanuit de regio. De afspraken die gemaakt worden tussen het Rijk en de regio kunnen consequenties hebben voor de inkomsten en uitgaven van de provincie de komende jaren.

4.3 Economie

4.3.1 Economisch Programma (programmaliijnen 3 en 4)

Provinciale Staten hebben op 19 juli 2023 de Economische Visie 2030 en het eerste deel van het Economisch Programma 2023-2028 vastgesteld. Het tweede deel van het Economisch Programma bevat de programmaliijnen 'toekomstbestendig bedrijfsleven' en 'ruimtelijk-economische ontwikkeling'. Het kader voor de uitvoering van die programmaliijnen is nu ook gereed voor definitieve besluitvorming. Met de programmaliijn 'toekomstbestendig bedrijfsleven' zet de provincie in op het versterken en toekomstbestendig maken van het MKB, op het gebied van verduurzaming en digitalisering. Met de programmaliijn 'ruimtelijk-economische ontwikkeling' geeft de provincie invulling aan de noodzakelijke regionale samenwerking aan zorgvuldig gebruik en toekomstbestendigheid van de beschikbare ruimte voor bedrijven, bedrijventerreinen en werklocaties. De complete inhoud van het tweede deel van het economisch programma is te vinden op de agenda van commissie EMS in mei en juni 2024.

De beeld- en oordeelsvorming over het tweede deel van het Economisch Programma loopt gelijk op met de perspectiefnota. Het doel daarvan is om de financiële impact van het Economisch Programma integraal af te wegen. Dat is op 13 december 2023 toegezegd, tijdens de behandeling van de wensen en bedenkingen door Provinciale Staten. Besluitvorming over het tweede deel van het Economisch Programma is voorzien in juli 2024. Wij verwijzen naar het Statenvoorstel 'vaststelling Economisch Programma'. De financiële omvang voor de uitvoering van de programmaliijnen 3 en 4 is € 4,0 miljoen incidenteel en € 0,5 miljoen structureel (per jaar). Het structurele bedrag is € 0,3 miljoen voor programmaliijn 3 en € 0,2 miljoen voor programmaliijn 4.

De gevraagde middelen komen overeen met het niveau van uitvoering waarmee ten volle recht wordt gedaan aan de ambities zoals vastgesteld in de in 2023 vastgestelde Economische Visie 2030 en uitgewerkt in het Economisch programma; programmaliijn 3 en 4. Dit is het optimale scenario (scenario A).

Een suboptimaal scenario (scenario B) waarbij minder middelen worden ingezet heeft dezelfde omvang van structurele inzet van middelen, maar minder incidentele middelen (€ 2,0 miljoen in plaats van € 4,0 miljoen). Bij deze variant wordt ingeleverd op kwaliteit en impact in beide programmaliijnen, maar met name op het 'opgave gerichte deel van verduurzaming/circulair' wordt dan fors minder ingezet. Dit laatste heeft gevolgen voor de impact op circulair bouwen en circulaire landbouw. Met scenario B wordt in verminderde mate recht gedaan aan de ambities uit de Economische Visie en het Economisch Programma. Nóg minder inzet strookt niet met de al in 2023 vastgestelde Economische Visie 2030.

#	Classificatie	Bestaande dekking	Dekking	2025	2026	2027	2028
4	Ambitie	Nee	Stelpost nieuw beleid	500	500	500	500
			Brede bestemmingsreserve	4.000	-	-	-

4.3.2 Overige ontwikkelingen Economie

Ontwikkelfonds Flevoland leert

De provincie heeft de komende jaren grote behoefte aan goed opgeleid personeel, zoals voor de transitieopgaven 'wonen', 'energie' en 'digitalisering'. Maar net als andere regio's hebben wij te maken met een flinke krapte op de arbeidsmarkt. Om als regio aan die groeiende en blijvende vraag naar personeel voor de transitie sectoren te kunnen voldoen, is het van belang dat inwoners van Flevoland gemakkelijk en snel kunnen om- en

bijgescholen. Het Rijk heeft het programma 'leven lang ontwikkelen' opgezet, maar wij zien dat er nog veel drempels zijn om daaraan deel te nemen. Om dit vraagstuk aan te pakken werken wij in Flevoland regionaal samen aan het oprichten van het 'Ontwikkelfonds Flevoland Leert'.

Het fonds zal gezamenlijk door de partners gevuld worden. De provincie dient ook een aanvraag in bij het Nationale Groeifonds, om ook geld van het Rijk te benutten. Het 'Ontwikkelfonds Flevoland leert' zal in 2024 worden ingesteld. Het is de bedoeling om in 2025 de eerste vouchers te verstrekken aan inwoners van Flevoland.

Strategische Agenda Flevoland - Stimuleren innovatie in vroege fase

Economische clustervorming en het ontwikkelen van een adequate kennisinfrastructuur zijn cruciaal voor het ontwikkelen van de Flevolandse (kennis)economie. Daarom zet Flevoland zich daarvoor in, bijvoorbeeld via de Strategische Agenda Flevoland. Diverse ontwikkelingen in de nabije toekomst zorgen voor innovaties vanuit het bedrijfsleven, die verder moeten worden doorontwikkeld. Denk bijvoorbeeld aan de ontwikkeling van campussen en innovatieclusters in Flevoland, op gebied van semiconductor-technologie en elektrificatie. Deze bedrijven dragen bij aan de toekomstige economische groei in Flevoland en het verdienvermogen van de Flevolandse ondernemers. Omdat het vooral jonge bedrijven zijn (startups) is er kapitaal nodig om innovaties in zo'n vroege fase te kunnen financieren.

Sinds 2014 ondersteunt de provincie dergelijke bedrijven door het beschikbaar stellen van kapitaal. Eerst via Technische MKB Innovatie-leningen (TMI-leningen) en later via het TMI Proof of Conceptfonds Flevoland (PoC-fonds). Het PoC-Fonds heeft alle beschikbare middelen al uitgezet, waardoor er de komende jaren geen geld meer is om bedrijven de innovaties te ondersteunen. Er is juist wel veel behoefte aan dit type financiering.

In het economisch programma 2023-2028 heeft de provincie zichzelf als doel gesteld om geen tekorten te laten ontstaan voor innovatiefinanciering, maar zich in te zetten op renderende innovaties en kennisontwikkeling met goede toegang tot kapitaal. Het huidige EFRO-programma biedt vooralsnog geen mogelijkheid voor het PoC-fonds om een aanvraag in te dienen voor additionele fondsmiddelen. Om te voorkomen dat Flevolandse bedrijven geen financiering kunnen krijgen voor innovatieontwikkeling stellen wij voor om in 2025-2027 incidenteel € 3 miljoen beschikbaar te stellen. Van 2018 tot en met 2023 was de financieringsbehoefte per aanvraag gemiddeld € 375.000. Mocht het mogelijk zijn om ook nog financiering onder het huidige EFRO-programma te organiseren, dan kan dit bedrag als cofinanciering dienen voor de EFRO-middelen.

De Flevolandse bedrijven zijn minder bekend met andere vormen van financiering dan traditionele bankleningen en benutten hierdoor hun financieringsmogelijkheden onvoldoende, vergeleken met andere jonge bedrijven in Nederland. Om Flevolandse bedrijven te helpen bij de financiering, wil de provincie inzetten op een programma om Flevolandse ondernemers te ondersteunen in de oriëntatiefase naar financiering. Voor dit programma verwachten wij incidenteel € 200.000 nodig te hebben, te besteden in de periode 2025-2028.

4.4 Samenleving en cultuur

4.4.1 Uitvoering IBT erfgoed

Provincies hebben de taak om toezicht te houden op de gemeenten bij de uitvoering van de wettelijke erfgoedtaken. Dat is bepaald in de wet 'revitalisering generiek toezicht' (2012). In 2023 heeft IPO de uitkomsten van het verbeterproces gepresenteerd aan de ministeries OCW en BZK, als reactie op hun verzoek om te komen tot landelijke afspraken voor een gemeenschappelijk erfgoed toezichtkader. Er is nu een actieplan, met een gezamenlijke set indicatoren voor het toezicht. Ook is er overeenstemming over het gebruik van de data van de Inspectie Overheidsinformatie &

Erfgoed en de RCE. Het IPO is bereid met deze gemeenschappelijke indicatoren te gaan werken, mits de middelen voor de benodigde extra capaciteit alsnog vanuit het Rijk beschikbaar komt. Dat was bij de inwerkingtreding van de wet in 2012 niet geregeld.

#	Classificatie	Bestaande dekking	Dekking	2025	2026	2027	2028
5	Wettelijke taak	Ja	Bijdrage derden	30	30	30	30

4.4.2 Voortzetten cultuurbeleid

Het concept cultuurbeleid 2025-2028 'Bouwen aan een culturele samenleving' in Flevoland is in de maak en wordt voor het zomerreces 2024 aan Provinciale Staten ter vaststelling en voor akkoord terinzagelegging voorgelegd. Het 'definitieve' cultuurbeleid wordt eind 2024 vastgesteld.

Flevoland is een jonge provincie waarbij het aantal inwoners vanaf het ontstaan flink is gegroeid. De cultuurbudgetten zijn niet meegegroeid. Door de omvangrijke woningbouw zal de bevolkingsomvang blijven toenemen. Om ervoor te zorgen dat de komende jaren de achterstand (deels) wordt ingelopen, is extra inzet op cultuur logisch en noodzakelijk. We bouwen immers met het huidige coalitieakkoord aan een vitale samenleving; cultuur is hierbij een vanzelfsprekend onderdeel. In de cultuurnota zijn daarom ook enkele beleidsonderwerpen en daaraan gekoppelde resultaten opgenomen die bijdragen aan een vitale, culturele samenleving; deze kunnen alleen gerealiseerd worden met aanvullende middelen.

In het conceptbeleid zijn drie uitvoeringsscenario's opgenomen waaruit Provinciale Staten een keuze kunnen maken. De financiële consequenties daarvan - in geringe mate structureel, met name incidenteel - worden meegenomen in de integrale afweging van deze perspectiefnota. Wij stellen voor om een oormerk aan te brengen voor de structurele posten in de stelpost nieuw beleid en voor de incidentele posten een oormerk in de Brede Bestemmingreserve. Bij het definitief vaststellen door Provinciale Staten van de cultuurnota worden de oormerken toegevoegd aan de cultuurbudgetten, afhankelijk van het gekozen scenario.

Vooruitlopend op de besluitvorming over het cultuurbeleid hebben wij in deze perspectiefnota een voorstel tot reservering opgenomen, voor de maximale kosten. Op die manier maken wij het mogelijk dat Provinciale Staten uit alle drie de scenario's kunnen kiezen bij de afzonderlijke besluitvorming over de cultuurnota.

De maximaal aanvullend benodigde middelen zijn:

- Structureel € 200.000 voor Bibliotheeknetwerk (wettelijke taak), verhogen budget Nadere regel professionele podiumkunst en verhogen budget Nadere regel Talentontwikkeling podiumkunst.
- Incidenteel € 3.725.000 voor cultuureducatie MBO, Museaal beleid, Voortzetten programma Carte Blanche en crowdfunding 'voordekunst' in 2025, versterken culturele infrastructuur na 2025, impact meten door instellingen, inlopen achterstanden.

#	Classificatie	Bestaande dekking	Dekking	2025	2026	2027	2028
6	Ambitie	Nee	Stelpost nieuw beleid	200	200	200	200
			Brede bestemmingsreserve	3.725			

4.5 Transitie Landelijk Gebied

4.5.1 Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer

Sinds 2016 vindt in Flevoland agrarisch natuurbeheer plaats, met gebruik van de subsidieregeling Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb). Het ANLb biedt Flevolandse agrariërs de mogelijkheid gecompenseerd te worden voor natuurmaatregelen die zij (vrijwillig) uitvoeren op hun productiegrond. Het gaat bijvoorbeeld om akkerranden, vogelakkers, wintervoedselvelden, struweel en plas-dras. Er wordt in Flevoland momenteel voor € 1,7 miljoen per jaar aan ANLb besteed.

Op 13 september 2022 is Provinciale Staten door het college van Gedeputeerde Staten geïnformeerd over de voortgang en ontwikkelingen met betrekking tot akkervogels in Flevoland. Wij constateren dat de aantallen akker- en weidevogels nog steeds afnemen, ondanks de inzet die gepleegd wordt. Om het belang van agrarisch natuurbeheer te benadrukken en tegelijkertijd het agrarisch natuurbeheer tegen het licht te houden, heeft een kerngroep het initiatief genomen om te werken aan een actieplan. Die kerngroep bestaat uit Boerenatuur Flevoland, LTO Noord, Kenniscentrum Akkervogels en Landschapsbeheer Flevoland.

In het plan staan stappen om het agrarisch natuurbeheer effectief te maken als middel voor de instandhouding van vogels, maar ook om de sector te helpen met verduurzaming. De globale begroting in het actieplan is structureel € 10 miljoen en € 13,5 miljoen incidenteel. Dat gaat de provinciale begroting te boven. Of er voldoende budget beschikbaar komt is daarom afhankelijk van verschillende (toekomstige) programma's zoals het Programma Natuur, Flevolands Programma Landelijk Gebied, Natuurpact en het Gemeenschappelijk Landbouw Beleid.

De provincie kan de komende jaren wel een belangrijke stap zetten, door te starten met de uitvoering van het actieplan. Door slim combineren van beschikbare budgetten en meer in te zetten op een (aanvullend) pakket aan maatregelen voor het behoud van de akkervogels.

In de Brede Bestemmingsreserve is een oormerk opgenomen voor Agrarisch natuurbeheer van € 1,0 miljoen. Wij stellen voor om € 0,5 miljoen daarvan te programmeren en in te zetten voor de volgende onderdelen:

- aanvullende agrarisch natuurbeheermaatregelen gericht op en bij agrariërs buiten subsidieregeling ANLb;
- actualiseren duurzame teelt- en bedrijfsplannen;
- verkennen kansen bij ketenpartijen
- opstellen en verspreiden voorlichting- en educatiemateriaal;
- onderlinge afstemming en beheerdersoverleg, en
- aanvullende monitoringsinspanningen.

#	Classificatie	Bestaande dekking	Dekking	2025	2026	2027	2028
7	Ambitie	Ja	Brede bestemmingsreserve	250	250	-	-

4.5.2 Gemeenschappelijk landbouw beleid

De transitie van het landelijk gebied is in sterke mate afhankelijk van de toekomstbestendige ontwikkeling van de landbouwsector in Flevoland. Daarom wordt het GLB maximaal ingezet voor de toekomstbestendige ontwikkeling van de landbouw. Dit sluit aan bij de provinciale ambitie uit het coalitieakkoord om de landbouw te stimuleren zich duurzaam te blijven ontwikkelen en innoveren.

Onder landbouwers is veel animo om te investeren in bedrijfsmodernisering en innovatie. Dat is gebleken tijdens het POP3, waarbij de subsidiemaatregelen voor landbouwers structureel met een factor 2 tot 3 overvraagd waren. Er is dus veel behoefte en de kans dat het budget ook daadwerkelijk besteed gaat worden is erg groot. Het GLB heeft een looptijd tot 2027, met uitloop tot 2029, en een totale financiële omvang van € 33,5 miljoen. De Europese Unie betaald daarvan € 21,3 miljoen en Flevoland betaald een regionale cofinanciering van € 7,8 miljoen (die middelen zijn al gereserveerd).

Tijdens de besluitvorming voor het Gemeenschappelijk Landbouw Beleid (GLB) voerden wij nog gesprekken met stakeholders over de extra benodigde cofinanciering van € 4,4 miljoen. De uitkomst van de gesprekken is dat er geen zicht is op cofinanciering van andere organisaties. Daardoor is het vooralsnog niet mogelijk om het volledige programma uit te voeren, waardoor de gewenste multiplier niet optimaal benut wordt.

De doelen van het GLB hebben grote overlap met het provinciale beleid voor natuur. Daarom zijn voornemens een deel van bestaande budgetten in te zetten voor de cofinanciering, zoals voor de kwaliteitsimpuls natuur en Natura 2000, ANLB en het programma Natuur. Daarnaast zullen eventuele overblijvende budgetten uit het POP3 meegenomen worden bij de besluitvorming over cofinanciering van het GLB.

De doelen van het GLB hebben grote overlap met het provinciale beleid voor natuur. Daarom verkennen wij de mogelijkheden om de multiplier van GLB in te zetten voor het versterken van de provinciale natuurdoelen, zoals kwaliteitsverbetering natuurnetwerk, Natura2000 of het provinciale ANLB. Naar verwachting kan de helft van het tekort in de cofinanciering gevonden worden binnen die programma's. Voor de andere helft stellen wij voor om incidenteel € 2 miljoen beschikbaar te stellen, ten laste van de vrije ruimte in de Brede Bestemmingsreserve door dat bedrag te storten in de reserve GLB.

#	Classificatie	Bestaande dekking	Dekking	2025	2026	2027	2028
8	Ambitie	Nee	Brede bestemmingsreserve	2.000	-	-	-

4.6 Energietransitie

4.6.1 Vestigingen naar Energielabel A

De vestigingen in Emmeloord, Dronten en Zeewolde voldoen qua energieprofiel niet meer aan de huidige standaarden, ze hebben energie labels variërend van F tot D. Voor overheidsgebouwen is het wettelijk verplicht om minimaal een C-label te hebben. Vanuit onze voorbeeldfunctie is het wenselijk om een Energielabel A te realiseren.

De huidige onderhoudsvoorziening is toereikend voor de instandhouding van het gebouw, de benodigde investeringen zijn echter een significante verbetering van de gebouwen en zijn niet te realiseren binnen de beschikbare middelen in de voorziening. Wij stellen daarom voor om een krediet te verlenen van € 550.000 om de verbeteringen te realiseren.

#	Classificatie	Bestaande dekking	Dekking	2025	2026	2027	2028
9	Wettelijke taak	Nee	Krediet (kapitaallast)	55	55	55	55

4.6.2 Gasloos provinciehuis

Een groot gedeelte van het provinciehuis wordt al verwarmd met de 'warmte koude opslag installatie (WKO). Die installatie verwarmt en koelt het gebouw door middel van bodemenergie. Bouwdeel zuid wordt nog verwarmd met gas. Om een gasloos provinciehuis te realiseren dient de installatie aangepast te worden en deze capaciteit vervangen te worden door een extra warmtepomp. Wij stellen daarom voor om een krediet te verlenen van € 586.000 om de verbeteringen te realiseren.

#	Classificatie	Bestaande dekking	Dekking	2025	2026	2027	2028
10	Ambitie	Nee	Krediet (kapitaallast)	59	59	59	59

4.6.3 Energiekosten

In de zomernota 2023 moesten wij nog een aanzienlijke éénmalige budgetverhoging vragen voor de energiekosten, vanwege de gestegen prijzen. De energiemarkt is weer redelijk gestabiliseerd en de kosten zijn weer gedaald ten opzichte van het afgelopen jaar. Toch liggen de prijzen nog boven het niveau van voor het conflict in Oekraïne, zelfs substantieel hoger.

Gelet op de gestegen prijzen is een structurele verhoging van het energiebudget gewenst. Wij stellen voor om het energiebudget structureel te verhogen met € 150.000, ten laste van de stelpost loon- en prijsontwikkeling.

#	Classificatie	Bestaande dekking	Dekking	2025	2026	2027	2028
11	Onontkoombaar	Ja	Stelpost loon- en prijscompensatie	150	150	150	150

4.6.4 Overige ontwikkelingen Energietransitie

Energie infrastructuur

De provincie heeft de laatste jaren nieuwe rollen en taken gekregen op energie-infrastructuur. Een voorbeeld daarvan is de regionale prioritering via het provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat (pMIEK), die in 2023 voor het eerst is gemaakt. Ook netcongestie vraagt om meer inzet vanuit de provinciale capaciteit. Wij zoeken naar slimme oplossingen en de mogelijkheden om tot een toekomstbestendig energiesysteem te komen. Dat doen wij samen met de netbeheerder, de rijksoverheid, de gemeenten, het waterschap, bedrijven en energieproducenten. Het Rijk erkent dat dit nieuwe taken zijn voor provincies. Daarom verwachten wij de komende jaren aanvullende incidentele middelen vanuit het Rijk om de capaciteit (tijdelijk) uit te breiden. Ook komen er waarschijnlijk fondsen om investeringen in energiehubs mogelijk te maken.

Het moment waarop die middelen beschikbaar zijn past niet altijd bij het moment waarop die middelen nodig zijn. Het is daarnaast moeilijk om geschikte medewerkers te vinden, door de krapte op de arbeidsmarkt en de grote vraag naar kennis en ervaring met energiesystemen. Daarom is voor de komende jaren flexibiliteit gewenst vanuit de provincie, wat kan betekenen dat er voorfinanciering nodig is en tijdelijke capaciteit.

Geothermie

Een belangrijk element in de energietransitie is het zoeken naar alternatieve warmtebronnen om het gebruik van aardgas te beperken. In het coalitieakkoord is opgenomen dat wij inzetten op een afgewogen energiemix, waarbij wij onderzoek stimuleren naar de toepassing van alternatieve energiebronnen zoals geothermie, aquathermie en thorium. Een potentieel kansrijke bron is aardwarmte (geothermie). Het succes van een geothermische bron is afhankelijk van de aanwezigheid van geschikte aardlagen op grote diepte. De kosten voor onderzoek daarnaar zijn relatief hoog en de

investerings daarom risicovol. Het is wenselijk om deel te nemen aan (seismische) onderzoeken en eventueel het verlenen van garantstellingen. Hierbij moet gedacht worden aan een incidenteel bedrag van € 3 miljoen, verspreid over een periode van 3 tot 5 jaar.

Waterstofinfrastructuur

Flevoland is tot nu toe koploper op het gebied van de energietransitie en verduurzaming. Waterstof is voor Flevoland een onmisbare schakel in een duurzaam energiesysteem, maar is ook onmisbaar om concurrerend te blijven in het vestigingsklimaat. De grote hoeveelheid duurzaam opgewekte energie binnen Flevoland biedt een grote kans voor de waterstofeconomie, waardoor Flevoland voor zichzelf en anderen een belangrijke speler kan zijn. Als er geen spoedige aansluiting op de waterstofbackbone wordt gerealiseerd staat Flevoland op een achterstand in het ontwikkelen van een waterstofeconomie. Voor bepaalde economische sectoren zal Flevoland zonder een goede waterstofinfrastructuur niet meer aantrekkelijk zijn. Dat gaat dat bijvoorbeeld over bedrijven met hoogenergetische processen, zwaar vrachtvervoer/scheepvaart en elektriciteitsproductie in de Maxima Centrale met waterstof. Het Rijk werkt aan de landelijke waterstof backbone. Flevoland staat nu nog niet op de planning om, op korte termijn, een aansluiting op de waterstofbackbone te krijgen.

Ons standpunt is dat de realisatie van de landelijke waterstofbackbone een verantwoordelijkheid is van het Rijk. Desondanks zou het kunnen zijn dat er een financiële bijdrage vanuit de regio (provincie) nodig is, om sneller een aansluiting op de waterstofbackbone te krijgen.

Minimaliseren impact netcongestie

Netcongestie zal de komende jaren een bepalende factor zijn in de mogelijkheden voor economische ontwikkeling, woningbouw en verduurzaming. Om de impact van netcongestie te minimaliseren werkt de provincie nauw samen met gemeenten, netbeheerders, EZK en ACM om oplossingen zo snel mogelijk te realiseren. Hierbij inventariseert de provincie de komende periode of het vanuit de provincie investeren in en/of realiseren van elektriciteitsinfrastructuur – wat niet de rol is van de provincie – een mogelijkheid is om de impact van netcongestie te verminderen, of oplossingen te versnellen. Als dit het geval is, zou dat tot het voorstel kunnen leiden dat de provincie zelf energie infrastructuur voorfinanciert/realiseert en deze daarna overdraagt aan de beherende partij (netbeheerders).

4.7 Digitalisering

4.7.1 ICT infrastructuur

De kosten van onze huidige ICT infrastructuur omgeving zijn de laatste jaren gestegen als gevolg van groei in aantal gebruikers, groei van data en gestegen kosten vanuit leveranciers. De afgelopen jaren hebben we een deel van de gestegen kosten vanuit de 'Meerjaren Aanpak Bedrijfsvoering' kunnen dekken. Dat bedrijfsvoeringprogramma liep tot en met 2023. Afgelopen jaar was dit budget grotendeels uitgeput en is er voor de gestegen kosten éénmalig in de zomernota 2023 een extra budgetaanvraag gehonoreerd. Voor het beheer van onze huidige omgeving is een structureel aanvullend budget nodig van € 215.000 per jaar, ten laste van de stelpost loon- en prijsontwikkeling.

#	Classificatie	Bestaande dekking	Dekking	2025	2026	2027	2028
12	Onontkoombaar	Ja	Stelpost loon- en prijscompensatie	215	215	215	215

4.7.2 Cloud technology

De cloudstrategie van de provincie is gekozen om ons te beschermen tegen de toenemende dreiging vanuit cybersecurity, mede voortkomend uit geopolitieke spanningen, en om te anticiperen op de snelle ontwikkelingen op ICT-gebied. De als maar groter wordende cyberdreiging op zowel onze eigen ICT infrastructuur als de fysieke infrastructuur (bruggen, sluizen en wegen), gecombineerd met de stijging van andere vormen van cybercriminaliteit zoals ransomware heeft ervoor gezorgd dat er nieuwe wetgeving gaat gelden voor 'Network & Information Security', de NIS2-wetgeving. Deze wet heeft tot doel om organisaties te beschermen tegen cyberdreigingen en om de veiligheid van netwerk- en informatiesystemen te waarborgen in de vitale sectoren. Ook de overheid behoort tot de vitale sectoren. Het is van essentieel belang dat bestuurders zich bewust zijn van hun verantwoordelijkheden en proactieve maatregelen nemen om hun organisatie te beschermen tegen cyberaanvallen. Deze wet stelt dat een directie hoofdelijk aansprakelijk gesteld kan worden als deze zich nalatig heeft gedragen met betrekking tot de cybersecurity van de organisatie.

Het aanbestedingsproces voor de Hybrid Cloud Datacenter diensten is gestart. Dit biedt de gelegenheid voor een oplossing die zorg draagt voor verbetering van beveiliging en performance, ons meer (samenwerk) functionaliteit en flexibiliteit biedt en toekomstbestendig is. We gaan beschikbare technologie in de Cloud optimaal inzetten met behulp van het principe 'Infrastructure as a Code'. Hiermee stappen we af van het inrichten van (virtuele) servers in een datacenter. In plaats daarvan worden de configuraties voor de verschillende benodigdheden van de ICT infrastructuur uitgeschreven in code op een Cloud platform. Door gebruik te maken van een 'open standaard' taal worden we minder afhankelijk in onze keuze van Cloud leveranciers. Zo wordt onze infrastructuur beter beveiligd tegen stijgende cyberrisico's en biedt ons tegelijkertijd de benodigde wendbaarheid en flexibiliteit. Nodig om veilig gebruik te kunnen maken van de enorme kansen die technologische ontwikkelingen, zoals Artificiële Intelligentie (AI) ons biedt. Deze technologie draagt bij aan het beter beveiligen van onze informatie, het automatiseren en stroomlijnen van processen, efficiëntere dienstverlening en betere data-analyses. De moderne werkomgeving is begroot op € 475.000 extra per jaar en gaat ervoor zorgen dat de cyberveiligheid is geborgd en de organisatie in de volle breedte veel efficiënter kan werken.

Wij stellen voor om een structureel budget te verlenen van € 475.000 ten laste van de stelpost nieuw beleid.

#	Classificatie	Bestaande dekking	Dekking	2025	2026	2027	2028
13	Onontkoombaar	Nee	Stelpost nieuw beleid	475	475	475	475

4.7.3 Optimaal digitaal samenwerken

In 2023 zijn we overgestapt naar een uitgebreidere versie van de Microsoft licenties om het digitaal samenwerken, op een veiligere manier, beter te ondersteunen.

Ook om verbeterde zoekmethodieken te implementeren en meer integratie mogelijk te maken tussen de verschillende functionaliteiten van Microsoft waardoor we af kunnen stappen van losse oplossingen voor onze systemen. Het benodigde aantal licenties is gestegen en Microsoft heeft een van tevoren afgesproken gefaseerde prijsverhoging doorgevoerd, vanuit de interprovinciale aanbesteding. Hierdoor zijn de jaarlijkse kosten inmiddels gestegen van € 375.000 per jaar naar € 600.000 vanaf 2025.

Van deze stijging wordt € 90.000 gedekt vanuit het budget Wet open overheid, gezien door de invoering van deze Wet er extra (zoek)functionaliteiten moeten worden afgenomen. Het restant van de prijsverhoging en aantal licenties (€ 135.000) zal structureel ten laste van het informatiebudget komen en is nog niet begroot.

#	Classificatie	Bestaande dekking	Dekking	2025	2026	2027	2028
14	Onontkoombaar	Nee	Stelpost nieuw beleid	135	135	135	135

4.7.4 Gezamenlijk e-Depot HFA

De deelnemers van de Gemeenschappelijke Regeling HFA hebben met elkaar afgesproken om gezamenlijk een e-Depot, in te richten zodat niet iedere individuele deelnemer van de GR zelf hoeft te investeren in mensen en middelen. De noodzaak voor een e-Depot komt vanuit de wettelijke verplichting om digitaal te kunnen archiveren. Dit is meegenomen bij de vaststelling van de ontwerp programmabegroting 2024 - 2027 van RHC Het Flevolands Archief. Daarbij verwijzen wij naar het statenvoorstel met de zienswijze op de ontwerp-programmabegroting 2024-2027 van 28 juni 2023. Wij stellen voor om een structureel budget te verlenen van € 97.000 ten laste van de stelpost nieuw beleid.

#	Classificatie	Bestaande dekking	Dekking	2025	2026	2027	2028
15	Onontkoombaar	Nee	Stelpost nieuw beleid	97	97	97	97

4.8 Bestuur

4.8.1 Regio Zwolle

Regio Zwolle is een samenwerkingsverband van 22 gemeenten en 4 provincies, waaronder Flevoland. Voor 2024-2028 is een nieuwe (meerjarige) samenwerkingsagenda en begroting opgesteld. Naast het economisch spoor is afgesproken de samenwerking in het ruimtelijk spoor (NOVEX) op te pakken en te intensiveren. Ook wil het Regiobureau verder professionaliseren. Al met al zijn de lasten in de begroting van Regio Zwolle toegenomen. Met de vier betrokken provincies moeten nog afspraken worden gemaakt over de omvang van de bijdrage aan Regio Zwolle.

Wij stellen voor om de bijdrage aan de Regio Zwolle (per inwoner) gelijk te maken aan onze bijdrage (per inwoner) aan de Metropool Regio Amsterdam. De totale bijdrage is dan € 185.000 per jaar, wat in 2025 en 2026 een verschil is van € 75.000. Wij stellen voor om dat verschil in 2025 en 2026 ten laste te brengen van de stelpost nieuw beleid.

#	Classificatie	Bestaande dekking	Dekking	2025	2026	2027	2028
16	Ambitie	Nee	Stelpost nieuw beleid	75	75	-	-

4.8.2 Formatie Gedeputeerde Staten

Bij het coalitieakkoord is de formatie van het college van Gedeputeerde Staten verhoogd naar de werkelijke bezetting. Op 31 januari 2024 hebben Provinciale Staten besloten om de formatie van GS per 1 januari met 1,0 fte te verlagen. Wij geven hier financieel gevolg aan en stellen voor om het budget 'salarissen' met € 150.000 te verlagen, ten gunste van de stelpost 'nieuw beleid'.

#	Classificatie	Bestaande dekking	Dekking	2025	2026	2027	2028
17	Bestaand beleid	Ja	Stelpost nieuw beleid	-150	-150	-150	-

4.9 Instandhouding organisatie

4.9.1 Stelpost versterking organisatie omzetten naar formatie

Bij het coalitieakkoord 2023-2027 is besloten om ook de 2e tranche van de Cebeon-gelden ter beschikking te stellen. In beginsel zijn de 1^e en 2^e tranche in de begroting opgenomen op twee stelposten. Omdat deze middelen gebruikt worden voor de personele capaciteit willen wij die stelpost structureel omzetten naar formatie, namelijk voor de budgetten voor 'salarissen' en het 'Individueel Keuze Budget' (IKB).

Wij stellen daarom voor om de 1^e en 2^e tranche van de Cebeon-gelden structureel om te zetten in formatie (21,11 fte). De financiële omvang bestaat uit 'salarissen' (€ 2,0 miljoen) en 'IKB' (€ 350.000) en valt weg tegen de stelposten 'versterking organisatie' (€ 2,25 miljoen) en 'loon en prijscompensatie' (€ 0,1 miljoen).

#	Classificatie	Bestaande dekking	Dekking	2025	2026	2027	2028
18	Bestaand beleid	Ja	Stelpost versterking organisatie	2.250	2.250	2.250	2.250

4.9.2 Capaciteit uitvoering coalitieakkoord omzetten naar formatie

Bij het coalitieakkoord 2023-2027 is besloten om in 2024 tot en met 2027 incidenteel € 500.000 per jaar ter beschikking te stellen voor aanvullende capaciteit die nodig is voor de uitvoering van dat akkoord. In beginsel zijn deze in de begroting toegevoegd aan de stelpost 'versterking organisatie' (geen budget).

Wij stellen daarom voor om het beschikbare budget van € 500.000 om te zetten in formatie (4,72 fte), 'salarissen' (€ 430.000) en 'IKB' (€ 70.000), ten laste van de stelpost 'versterking organisatie'.

#	Classificatie	Bestaande dekking	Dekking	2025	2026	2027	2028
19	Bestaand beleid	Ja	Stelpost versterking organisatie	500	500	500	-

4.9.3 Nieuwe CAO 2024-2025

In 2024 zijn er diverse ontwikkelingen geweest die effect hebben op de kosten voor personele capaciteit, zoals salarissen en pensioenpremies. Dit betreft het onderhandelingsakkoord CAO provincies (1 januari 2024 tot en met 1 juli 2025), de CAO Rijk 2024 (tot 1 juli 2024), en aanpassingen van pensioenpremies en franchisen door het ABP. Wij stellen voor om dit ten laste te brengen van de stelpost 'loon- en prijscompensatie'.

Onderhandelingsakkoord CAO provincies

Afgelopen 13 maart hebben de werkgevers en vakbonden (FNV, CNV, AVV en CMHF) een onderhandelingsresultaat bereikt over de CAO. Dit resultaat houdt het volgende in:

- Per 1 januari 2024 worden de bruto salarissen eerst met € 25 per maand en daarna met 4,25% verhoogd. Per 01-09-2024 worden de salarissen nog met 2,5% verhoogd.
- Verhoging stagevergoeding tot € 700 per maand.
- Verhoging PBDI (persoonlijk budget duurzame inzetbaarheid) met € 1.000 tot € 6.000 (per 5 jaar).
- Verhoging procentuele toelagen van maximaal 10% naar 15%.
- Per 1 januari 2024 worden de consignatievergoedingen geïndexeerd met de CAO verhoging.
- Een RVU-regeling, waarbij de medewerker 41 ABP-dienstjaren moet hebben en de laatste 10 jaar in de provinciale sector werkzaam te zijn geweest.

CAO Rijk

De financiële gevolgen (per 1 januari 2024) van de 'oude' CAO van het Rijk, 2023-2024, (bedoeld voor de commissaris van de Koning en de leden van Gedeputeerde Staten) moet nog verwerkt worden in de begroting. De aanpassing bedraagt 1,5%.

Pensioenpremies en franchise

De premie voor 2024 van het ABP is per 1 januari 2024 gedaald van 27,9% naar 27,0%. De franchisebedragen (deel waar je geen pensioen over opbouwt) zijn gestegen van € 16.350 naar € 17.550.

#	Classificatie	Bestaande dekking	Dekking	2025	2026	2027	2028
20	Onontkoombaar	Ja	Stelpost loon- en prijscompensatie	3.248	3.194	3.194	3.031

4.9.4 WGA verzekering

Jaarlijks wordt de premie van de WGA-verzekering bijgesteld. In 2024 is de stijging fors hoger dan de prijscorrectie op dit budget. De stijging wordt door een aantal zaken veroorzaakt, namelijk de stijging van de loonsom, hogere premies en stijging van de personeelsbezetting.

Wij stellen voor om het budget voor om het budget voor de WGA verzekering vanaf 2025 te verhogen met € 90.000, ten laste van de stelpost loon en prijscompensatie (€ 45.000) en de stelpost versterking organisatie (€ 45.000).

#	Classificatie	Bestaande dekking	Dekking	2025	2026	2027	2028
21	Onontkoombaar	Ja	Stelpost versterking organisatie	90	90	90	90

4.9.5 Aanpassing onkostenvergoeding woon-werkverkeer personeel

Als duurzame provincie die het Klimaatakkoord heeft ondertekend, stimuleert Flevoland haar medewerkers voor het woon-werkverkeer gebruik te maken van het openbaar vervoer en de fiets. Voor het gebruik van het openbaar vervoer hebben medewerkers een NS-businesscard in bruikleen gekregen waarmee zij gratis kunnen reizen.

Vanaf heden mogen deze medewerkers, maar ook de medewerkers die in de standplaats werken, ook de voorafgaande fiets- /loop kilometers declareren, die ze voor en na het openbaar vervoer maken (€ 85.000). Deze maatregel past binnen het fiscale regime.

Flevoland is de enige provincie die nog geen gebruik van de fiscaal maximaal vrijgestelde kilometervergoeding van € 0,23 per kilometer. Wij stellen daarom voor om het budget voor het woon-werkverkeer vanaf 2025 structureel te verhogen met € 165.000, ten laste van de stelpost loon en prijscompensatie.

#	Classificatie	Bestaande dekking	Dekking	2025	2026	2027	2028
22	Bestaand beleid	Ja	Stelpost loon- en prijscompensatie	165	165	165	165

4.9.6 Jaarlijks onderhoud Provinciehuis en vestigingen

In 2021 is het meerjarige onderhoudsplan vastgesteld waarin ook de jaarlijkse onderhoudskosten voor het provinciehuis, de vestigingen en het NLE zijn opgenomen. De budgetten voor de jaarlijkse onderhoudskosten zijn nu niet meer toereikend. De toegenomen inflatie, krapte in de markt en het algeheel gestegen prijspeil zijn daar de oorzaken van. Wij stellen voor om de benodigde budgetten op peil te brengen ten laste van de stelpost loon- en prijsontwikkeling.

#	Classificatie	Bestaande dekking	Dekking	2025	2026	2027	2028
23	Onontkoombaar	Ja	Stelpost loon- en prijscompensatie	250	250	250	250

4.10 Provinciale Staten

4.10.1 Vergoeding statenleden

Op 24 april 2024 hebben Provinciale Staten in hun vergadering besloten om de verordening 'Rechtspositie Staten- en Commissieleden Provincie Flevoland 2019' te wijzigen. Daarmee is artikel 4a toegevoegd, met de titel 'verzekering arbeidsongeschiktheid, ouderdom en overlijden'. Op basis van dit artikel ontvangt elk statenlid jaarlijks een bedrag gelijk aan de vergoeding van de werkzaamheden voor één maand, bedoeld in artikel 2.1.1, eerste lid, van het Rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers. Hiermee kunnen statenleden voorzieningen treffen voor arbeidsongeschiktheid, ouderdom en overlijden.

De verordening is met terugwerkende kracht vanaf 1 januari 2024 ingegaan. Het financiële effect is € 81.900 per jaar, structureel.

#	Classificatie	Bestaande dekking	Dekking	2025	2026	2027	2028
24	Onontkoombaar	Nee	Stelpost nieuw beleid	82	82	82	82

5 Financiële impact van de voorstellen

In dit hoofdstuk is de financiële impact van de voorstellen uit het vorige hoofdstuk weergegeven. In de eerste tabel staan voorstellen waar al bestaande dekking voor is. Dat kan een oormerk in een reserve zijn, of een bestaande stelpost in de begroting. De onderwerpen die bijvoorbeeld het gevolg zijn van loon- en prijsontwikkelingen kunnen uit de desbetreffende stelpost worden gedekt. Bij de begroting 2025 zal dan het budget in de programma's worden verhoogd, en de stelpost loon- en prijscompensatie verlaagd. Daardoor blijven de lasten in de begroting wel gelijk en wordt er geen aanspraak gemaakt op het begrotingsaldo.

Voor de onderwerpen waar nog geen dekking voor bestaat stellen wij voor om die ten laste van de stelpost nieuw beleid te brengen (vooral structurele wijzigingen), of vanuit de Brede bestemmingsreserve (incidentele wijzigingen).

5.1 Voorstellen met bestaande dekking

Tabel 2 - Voorstellen met bestaande dekking

Dekking	Onderwerp	2025	2026	2027	2028
Bijdrage derden	5 Uitvoering IBT erfgoed	30	30	30	30
Subtotaal		30	30	30	30
Reserve doorgeschoven activiteiten	3 Subsidieregeling Actieplan geluid	100	100	100	0
Subtotaal		100	100	100	0
Stelpost loon- en prijscompensatie	5 Stelpost versterking organisatie omzetten naar formatie	100	100	100	100
	11 Energiekosten	150	150	150	150
	12 ICT infrastructuur	215	215	215	215
	20 Nieuwe CAO 2024-2025	3.248	3.194	3.194	3.031
	21 WGA-verzekering	45	45	45	45
	22 Aanpassing onkostenvergoeding woon werkverkeer personeel	165	165	165	165
	23 Jaarlijks onderhoud Provinciehuis en vestigingen	250	250	250	250
Subtotaal		4.173	4.119	4.119	3.956
Stelpost nieuw beleid	17 Formatie Gedeputeerde Staten	-150	-150	-150	0
Subtotaal		150	150	150	0
Stelpost versterking organisatie	18 Stelpost versterking organisatie omzetten naar formatie	2.250	2.250	2.250	2.250
	19 Capaciteit uitvoering coalitie akkoord omzetten naar formatie	500	500	500	0
	21 WGA-verzekering	45	45	45	45
Subtotaal		2.795	2.795	2.795	2.295
Brede bestemmings-reserve (oormerk)	7 Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer	250	250	0	0
Subtotaal		250	250	0	0
Eindtotaal		7.198	7.144	6.894	6.281

5.2 Voorstellen zonder bestaande dekking, met gevolgen voor de begrotingsruimte

In de onderstaande tabel zijn de voorstellen opgenomen, met daarbij het financiële effect op de begrotingsruimte in de komende jaren.

Tabel 3 - Voorstellen zonder bestaande dekking

Dekking	Onderwerp	2025	2026	2027	2028
Brede bestemmings-reserve (ongeoormerkt)	4 Economisch Programma (programmaliijnen 3 en 4)	4.000	0	0	0
	6 Voortzetten cultuurbeleid	3.725	0	0	0
	8 Gemeenschappelijk landbouw beleid	2.000	0	0	0
Subtotaal		9.725	0	0	0
Stelpost nieuw beleid	1 MIRT-verkenning Lelylijn	250	250	0	0
	2 Omgevingsdienst Flevoland & Gooi- en Vechtstreek (OFGV)	625	625	625	625
	4 Economisch Programma (programmaliijnen 3 en 4)	500	500	500	500
	6 Voortzetten cultuurbeleid	200	200	200	200
	9 Vestigingen naar Energielabel A - Krediet	55	55	55	55
	10 Gasloos provinciehuis (krediet)	59	59	59	59
	13 Cloud technology	475	475	475	475
	14 Optimaal digitaal samenwerken	135	135	135	135
	15 Gezamenlijk e-Depot HFA	97	97	97	97
	16 Regio Zwolle	75	75	0	0
24 Vergoeding statenleden	82	82	82	82	
Subtotaal		2.553	2.553	2.228	2.228
Eindtotaal		12.278	2.553	2.228	2.228

Deel 4

Meerjarig financieel
perspectief

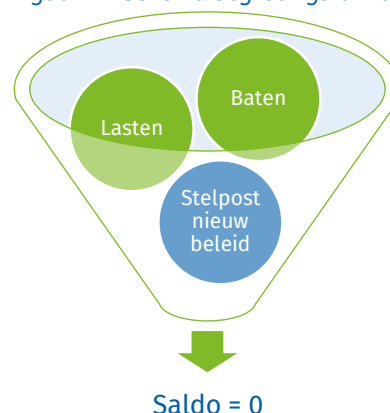
6 Actualisatie financieel perspectief

6.1 Vrije begrotingsruimte

De afgelopen jaren kende Flevoland een positief saldo van de begroting. Dat betekent dat de baten (opbrengsten) groter zijn dan de lasten (kosten). Dit verschil presenteren wij in de stelpost 'nieuw beleid'. Daardoor zijn de baten en lasten in het boekwerk (de programmabegroting) precies gelijk: het saldo is nul.

Dat verklaart ook de naam van deze stelpost, omdat daar de jaarlijkse begrotingsruimte voor nieuw beleid in zit. Dit is de eerste component van de vrije begrotingsruimte, die vooral gebuikt wordt voor de structurele financiële behoeften.

Figuur 4 - Schema begrotingsruimte

Daarnaast is er nog incidenteel beschikbaar geld, wat gespaard wordt in de Brede bestemmingsreserve. Een groot deel van de reserve is al geormerkt voor specifieke onderwerpen, maar er is ook een 'nog niet geormerkt' (oftewel vrij) deel. Dat is de tweede component van de vrije ruimte, die vooral incidenteel wordt ingezet.

In dit hoofdstuk beschrijven wij eerste de uitgangspositie en daarna enkele belangrijke ontwikkelingen, zoals:

- de opbrengsten uit het provinciefonds,
- de belastingcapaciteit, en
- loon- en prijsontwikkelingen.

De verwachte financiële gevolgen van deze ontwikkelingen worden beschreven en toegelicht. Ook wordt ingegaan op de stelposten en de reserves.

6.1.1 Uitgangspositie

Om de beschikbare ruimte voor de komende jaren te bepalen hebben wij de begroting 2024 als basis genomen, die door Provinciale Staten is vastgesteld. Voor 2024 tot en met 2026 is het saldo in die begroting positief (voordelig), maar in 2027 verwachten wij een tekort van € 4,4 miljoen. Dat kon incidenteel worden opgelost, door een onttrekking aan de algemene reserve, zodat het saldo nihil was. Ook hebben wij de effecten van de slotwijziging in 2023 meegenomen in de beginstand. Dat was een positief verhaal voor de begrotingsruimte, vooral door de positieve cijfers van de septembercirculaire 2023 van het provinciefonds.

De horizon van deze perspectiefnota loopt tot en met het jaar 2028. Die jaarschijf is toegevoegd aan het financiële overzicht. Voor dat jaar is de initiële omvang een tekort van € 0,8 miljoen.

Tabel 4 - Uitgangspositie begrotingsruimte

Begrotingsruimte	Stelpost nieuw beleid				BBR
	2025	2026	2027	2028	
Primitieve begroting 2024	6.242	776	-4.408	-3.498	3.193
Begrote onttrekking AR (oormerk lease)	0	0	4.408	0	0
Slotwijziging 2023	2.821	230	2.683	2.683	0
Initiële omvang vóór de perspectiefnota	9.063	1.007	2.683	-815	3.193

6.1.2 Actualisatie financieel perspectief

Wij hebben de raming voor onze opbrengsten uit het provinciefonds bijgesteld, op basis van de september- en decembercirculaire van 2023. Ook die laatste circulaire was nodig voor de nieuwe raming, omdat de belastingcapaciteit is gewijzigd door het vertrek van de grootste leasemaatschappij die tot juli 2023 nog in Flevoland gevestigd was. Dat heeft ook gevolgen voor de uitkering van het provinciefonds, omdat de belastingcapaciteit onderdeel uitmaakt van de verdeling over de provincies.

Voor deze perspectiefnota hebben wij ook de voorjaarsnota 2024 van het Rijk gebruikt. De reden daarvan is dat daar vooraf intensief contact over is geweest met het Rijk via het IPO. Dat was nodig omdat het Rijk een nieuwe systematiek invoert voor de ontwikkeling van het provinciefonds. Daarbij komt ook dat de opschalingskorting in het fonds nu is vervallen. Afgelopen jaren was die al wel bevroren, maar vanaf 2025 zou die wel weer doorgevoerd worden.

De overige bijstellingen komen voort uit het toevoegen van de nieuwe jaarschijf (2028) en de actualisatie van de stelposten, zoals voor de verwachte loon- en prijscompensatie die de komende jaren nodig is. In de onderstaande tabel hebben wij een totaal overzicht opgenomen van de bijstelling van de begrotingsruimte.

Tabel 5 - Totaal aanpassingen op de begrotingsruimte

Bijstelling begrotingsruimte	2025	2026	2027	2028	BBR
Uitkering provinciefonds	-2.785	4.022	5.129	11.076	0
Opcenten motorrijtuigenbelasting	1.400	1.500	1.300	1.300	0
Stelposten	305	1.028	625	-8.954	0
Algemene reserve	356	356	-4.052	356	8.963
Brede bestemmingsreserve	0	0	0	0	11.498
Totaal aanpassingen	-724	6.906	3.002	3.778	20.461

Voor 2025 valt de bijstelling negatief uit, maar voor 2026 en verder positief. De onderwerpen in de tabel geven aan waar de bijstelling vandaan komt. In paragraaf 6.2 zijn de bijstellingen verder toegelicht.

6.1.3 Begrotingsruimte na de perspectiefnota

Na verwerking van de bijstelling en de financiële voorstellen in deze nota, zien wij het nieuwe beeld van de begrotingsruimte. Dit is positiever dan wij begin 2024 hadden verwacht, zo is het tekort in 2028 omgeslagen naar een positief saldo. Dat komt vooral door de uitkomsten van de voorjaarsnota 2024 van het Rijk, namelijk de afschaffing van de opschalingskorting (voordeel van ongeveer € 2 miljoen per jaar).

Begrotingsruimte	Stelpost nieuw beleid				BBR
	2025	2026	2027	2028	
Initiële omvang vóór de perspectiefnota	9.063	1.007	2.683	-815	3.193
Aanpassingen na actualisatie financieel beeld	-724	6.906	3.002	3.778	20.461
Reële begrotingsruimte	8.339	7.913	5.684	2.963	23.654
Vraag perspectiefnota 2025-2028	-2.553	-2.553	-2.228	-2.228	-9.725
Restant	5.786	5.360	3.457	735	13.929

De onderstaande tabel geeft de financiële omvang van de voorstellen uit deze nota weer:

Tabel 6 - Financiële omvang voorstellen PPN 2025-2028

Voorstellen perspectiefnota	Stelpost nieuw beleid				BBR
	2025	2026	2027	2028	
Structurele voorstellen	-1.614	-1.614	-1.614	-1.614	0
Incidentele voorstellen	-789	-789	-464	-614	-9.725
	-2.403	-2.403	-2.078	-2.228	-9.725

Ondanks dat de verwachtingen voor de begrotingsruimte de komende jaren positief zijn, blijven wij wel scherp op de kosten. Het beeld is nog steeds dat de ruimte daalt, terwijl er nog veel te doen is in onze provincie. Daarbij denken wij aan de uitvoering van de Strategische Agenda Flevoland, het landbouwbeleid, de energievisie en overige ruimtelijke arrangementen.

6.2 Algemene dekkingsmiddelen en stelposten

6.2.1 Provinciefonds

BZK publiceert driemaal per jaar een circulaire waarin de ontwikkelingen van het provinciefonds worden toegelicht, maar ook doorgerekend. Dat zijn de mei-, september- en decembercirculaire. De septembercirculaire bevat de effecten van de miljoenennota die op Prinsjesdag wordt gepubliceerd.

De omvang van de provinciefondsuitkering in de primitieve begroting 2024 is gebaseerd op de meicirculaire 2023. In de septembercirculaire 2023 zijn de uitkeringen voor dat jaar en volgende jaren door de fondsbeheerder geactualiseerd op grond van de mutaties in het fonds en de laatste gegevens over bijvoorbeeld de inwonertallen. De effecten van de septembercirculaire zijn in december aan de begroting toegevoegd, doordat PS de 'slotwijziging 2023' heeft vastgesteld.

In december ontvangen we de laatste circulaire van het jaar. Het meerjarige effect daarvan is nog niet opgenomen in de begroting. Het provinciefonds wordt jaarlijks verdeeld over de provincies. In december heeft de fondsbeheerder een aantal parameters bijgesteld, namelijk het 'aandeel binnenwater', 'oeverlengte' en 'opcenten motorrijtuigenbelasting'. De bijstelling van het aantal voertuigen voor de opcenten motorrijtuigenbelasting is op ons eigen verzoek, samen met provincie Noord-Holland. De reden daarvan is dat de daling van het aantal voertuigen nog niet eerder door BZK verwerkt kon worden in de verdeling. Omdat het aantal voertuigen daalde in 2023 nam onze belastingcapaciteit af, maar dat heeft een voordelig effect op de verdeling van het provinciefonds. Het financiële effect was al in de 'slotwijziging 2023' verwerkt op basis van een schatting. Het effect hebben wij nu beter kunnen berekenen, aan de hand van het nieuwe voertuigenoverzicht dat wij in januari van de Belastingdienst hebben ontvangen.

Tabel 7 - Bijstelling vanuit effecten provinciefonds

Uitkering provinciefonds	2025	2026	2027	2028	BBR
Effecten decembercirculaire 2023	161	2.867	3.824	9.722	0
Herziening belastingcapaciteit MRB (verdeling)	-796	-796	-796	-796	0
Voorjaarsnota 2024 van het Rijk	-2.150	1.950	2.100	2.150	0
Totaal uitkering provinciefonds	-2.785	4.022	5.129	11.076	0

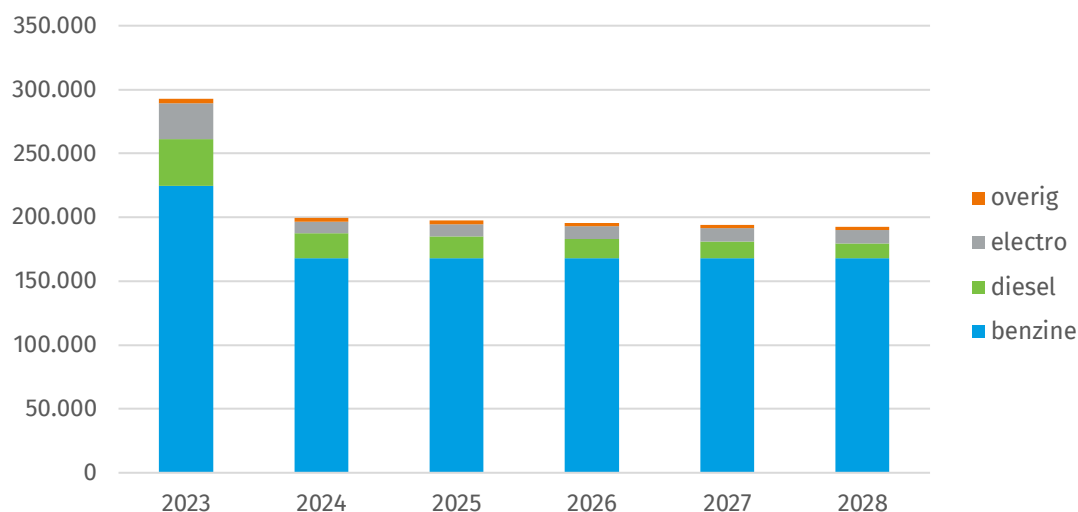
6.2.2 Opcenten motorrijtuigenbelasting

De raming van de opbrengst uit de opcenten MRB voor de begroting 2024 was gebaseerd op het voertuigenoverzicht van 1 juli 2023. Inmiddels hebben wij van het Centraal Bureau Motorrijtuigenbelasting (CBM) het voertuigenoverzicht van 1 januari 2024 ontvangen. Daaruit blijkt nu ook de daling van het aantal voertuigen in 2023, door de verhuizing van LeasePlan. Het aantal belastbare voertuigen is in 2023 met 62.369 afgenomen, dat is een afname van 23%.

Voor de bepaling van het financiële perspectief zijn wij rekenkundig uitgegaan van een continuering van de indexering van het belastingtarief voor de opcenten MRB met 1%. Het effect hiervan is ongeveer € 0,4 mln. Deze indexering dient mede in samenhang te worden gezien met de geraamde loon- en prijsontwikkeling van de uitgaven in de komende jaren.

Op basis van de meerjarige historische data verwachten wij dat het aantal voertuigen de komende jaren licht zal blijven dalen. Dat komt vooral doordat het aantal voertuigen wat op diesel en gas rijdt af blijft nemen. Het aantal benzine voertuigen blijft nagenoeg stabiel, maar de elektrische voertuigen nemen in aantal juist toe. Door het vertrek van LeasePlan is de omvang van de elektrische voertuigen in onze raming sterk gedaald. Daardoor is de financiële impact van de mutaties in het aantal elektrische voertuigen minder groot dan voorheen. De onderstaande grafiek geeft het verwachte verloop van het aantal belastbare voertuigen weer.

Figuur 5 - Verwacht verloop aantal belastbare voertuigen

Wij hebben nu beter inzicht in het effect van de verhuizing van LeasePlan. Ten opzichte van de eerdere schatting van de belastingopbrengsten is het effect op de begrotingsruimte een voordeel van € 1,4 miljoen vanaf 2025. Let op, dat heeft een nadelig effect op de uitkering uit het provinciefonds van € 0,8 miljoen (paragraaf 6.2.1, regel 'herziening belastingcapaciteit MRB'). Het aantal belastbare voertuigen zal de komende jaren dalen, maar door de berekende tariefstijging van 1% per jaar blijft de belastingopbrengst naar verwachting stabiel.

Tabel 8 - Aanpassingen effecten opcenten motorrijtuigenbelasting

Motorrijtuigenbelasting	2025	2026	2027	2028	BBR
Actualisatie voertuigen voor 2024	1.400	1.500	1.300	1.300	0
Totaal opcenten motorrijtuigenbelasting	1.400	1.500	1.300	1.300	0

Vrijstelling MRB elektrische voertuigen

In de voorjaarsnota 2024 van het Rijk is ook een verlenging aangekondigd van de (gedeeltelijke) vrijstelling van de MRB voor elektrische voertuigen. In eerdere jaren heeft het Rijk de provincies voor die vrijstelling gecompenseerd, omdat het namelijk leidt tot een lagere opbrengst uit de opcenten (lagere belastingcapaciteit). Ook voor de jaren 2026

tot en met 2030 zullen de provincies gecompenseerd worden, via het provinciefonds. Daarom gaan wij ervan uit dat het effect voor ons per saldo nihil zal zijn: de opbrengsten opcenten MRB nemen dan af, maar de opbrengst uit het provinciefonds nemen met gelijke omvang toe. Wanneer meer bekend is over de berekening en verdeling zullen wij dat in de begroting verwerken.

6.2.3 Stelposten

De begroting kent een aantal meerjarige stelposten, zoals hieronder weergegeven. Voor het maken van het financiële perspectief is ook de jaarschijf 2028 als prognose toegevoegd.

Tabel 9 - Initiële omvang stelposten, vóór bijstelling

Stelposten	2025	2026	2027	2028	BBR
Begrotingsonzekerheden	400	400	400	0	0
Loon- en prijsontwikkeling	-1.595	-472	125	-6.604	0
Financiering	500	600	100	-1.300	0
Rentebaten	1.000	500	0	0	
Nieuw Beleid (oormerk MSNF volgens besluit)	0	0	0	-1.050	0
Totaal stelposten	305	1.028	625	-8.954	0

Stelpost 'Nieuw Beleid'

De vrije ruimte binnen de stelpost Nieuw Beleid is het vertrekpunt voor de actualisatie van het financiële perspectief. Van daaruit is bekeken welke eventuele (nieuwe) inzichten er zijn, die invloed hebben op deze begrotingsruimte. Deze nieuwe inzichten zijn een gevolg van de hierboven beschreven zaken, namelijk de:

- omvang van de Provinciefondsuitkering, en
- de ontwikkeling van de belastingcapaciteit (opcenten MRB).

De beginstand voor 2025 komt uit de primitieve begroting 2024, de slotwijziging en een begrotingswijziging in het najaar van 2023 (inzet stelpost nieuw beleid voor structurele kosten Horizon). In de nieuwe jaarschijf 2028 is te zien dat er geen vrije ruimte was, maar een tekort van € 0,8 miljoen. Dat kwam doordat de oormerken hoger waren dan het begrotingssaldo zelf.

Tabel 10 - Beginstand stelpost nieuw beleid (begrotingssaldo)

Beginstand stelpost 'Nieuw beleid'	2025	2026	2027	2028
Primitieve begroting	8.021	3.477	3.403	-94
Slotwijziging 2023	2.821	230	2.683	2.683
Najaar 2023	-600	-600	-600	-600
Initiële omvang	10.242	3.108	5.486	1.988
Waarvan:				
- Ongeoormerkt (vrije ruimte)	9.063	1.007	2.683	-815
- Oormerken	1.179	2.101	2.803	2.803

In de volgende tabel hebben wij de benodigde aanpassingen opgenomen, als gevolg van de nieuwe financiële contouren. Op de volgende pagina staat dan het nieuwe beeld, waar de aanpassingen in zijn verwerkt.

Tabel 11 - Aanpassingen stelpost nieuw beleid

Mutaties stelpost 'Nieuw beleid'	2025	2026	2027	2028
Actualisatie omvang uitkering Provinciefonds §6.2.1	-635	2.072	3.029	8.926
Voorjaarsnota 2024 Rijk §6.2.1	-2.150	1.950	2.100	2.150
Actualisatie opcenten MRB §6.2.2	1.400	1.500	1.300	1.300
Stelpost begrotingsonzekerheden §6.2.3	400	400	400	0
Stelpost financiering §6.2.3	500	600	100	-1.300
Rentebaten §6.2.3	1.000	500	0	0
Stelpost loon- en prijsontwikkeling §6.2.3	-1.595	-471	125	-6.604
Geen onttrekkingen algemene reserve §6.2.4	0	0	-4.408	0
Vrijval structurele onttrekking algemene reserve §6.2.3	356	356	356	356
Totaal aanpassingen in de stelpost Nieuw Beleid	-724	6.906	3.002	4.828

Tabel 12 - Stelpost nieuw beleid, ná bijstelling

Herziene samenstelling stelpost 'Nieuw beleid'	2025	2026	2027	2028
Initiële omvang	10.242	3.108	5.486	1.988
Mutaties uit actualisatie financieel beeld	-724	6.906	3.002	4.828
Herziene omvang (initieel plus mutaties)	9.518	10.014	8.488	6.817
- waarvan geoormerkt	1.179	2.101	2.803	3.853
SWUNG (investering)	92	92	92	92
Infra fietspaden	1.038	791	791	791
Infra wegen	0	1.000	452	452
Droogteschade	0	168	168	168
Schokland	50	50	50	50
MSNF	0	0	1.250	2.300
- waarvan vrije ruimte	8.339	7.913	5.684	2.963

Stelpost Begrotingsonzekerheden

De stelpost onzekerheden kan structureel worden verlaagd. Voor deze stelpost is de gedragslijn dat hiervoor jaarlijks cumulatief € 0,4 miljoen (ongeveer 0,15% van het begrotingstotaal) wordt geraamd. De raming voor 2024 is nu nog € 0,8 miljoen en kan bij de zomernota 2024 worden teruggebracht tot € 0,4 miljoen. Deze bijstelling werkt structureel door naar 2025 tot en met 2027 voor € 0,4 miljoen per jaar.

Tabel 13 - Specificatie stelpost begrotingsonzekerheden

Begrotingsonzekerheden	2025	2026	2027	2028
Initiële omvang	1.200	1.600	2.000	2.000
Structurele verlaging	-400	-400	-400	0
Herziene omvang	800	1.200	1.600	2.000

Stelpost Financiering

Vanaf de begroting 2023 houden wij ook rekening met toekomstige financieringslasten. Op basis van de cashflow prognose verwachten wij, in de planningshorizon van de begroting, externe financiering aan te moeten trekken. De omvang daarvan zal in de orde van grootte van € 17 miljoen zijn in 2027 en € 50 miljoen in 2028. Dit leidt dan tot extra lasten (rente) in onze begroting vanaf 2027 (€ 0,6 miljoen) en vanaf 2028 (€ 2,0 miljoen). Deze stelpost is bedoeld om die verwachte lasten op te kunnen vangen.

Tabel 14 - Specificatie stelpost financiering

Financiering	2025	2026	2027	2028
Initiële omvang	500	600	700	700
Wijziging voor actuele kasstromen en rente%	-500	-600	-100	1.300
Herziene omvang	0	0	600	2.000

In de jaren 2024 tot en met 2026 verwachten wij nog volgende eigen liquiditeiten (geld op de bank) te hebben. Daarover zullen wij een rentevergoeding ontvangen. Dit was is de begroting 2024 nog niet financieel verwerkt. Op basis van de verwachte gemiddelde bankstanden en een rentetarief van 3,5% een raming voor de rentebaten opgesteld. Dit is verwerkt als voordeel in de stelpost nieuw beleid.

Tabel 15 - Verwachte rentebaten

Rentebaten	2025	2026	2027	2028
Nog niet begrote rentebaten	-1.000	-500	0	0
Herziene omvang	-1.000	-500	0	0

Stelpost loon en prijsontwikkelingen

Voor de stelpost loon en prijsontwikkelingen (die is bedoeld ter compensatie van de budgetten voor salarissen, subsidies, goederen en diensten) die meerjarig in de perspectiefnota zal worden opgenomen vanaf 2024, wordt altijd aansluiting gezocht bij de relevante ramingen uit het CEP (Centraal Economisch Plan) die het CPB jaarlijks in het voorjaar publiceert. Wij hebben de omvang van de stelpost opnieuw berekend, met de indexen uit het nieuwe CEP (februari 2024).

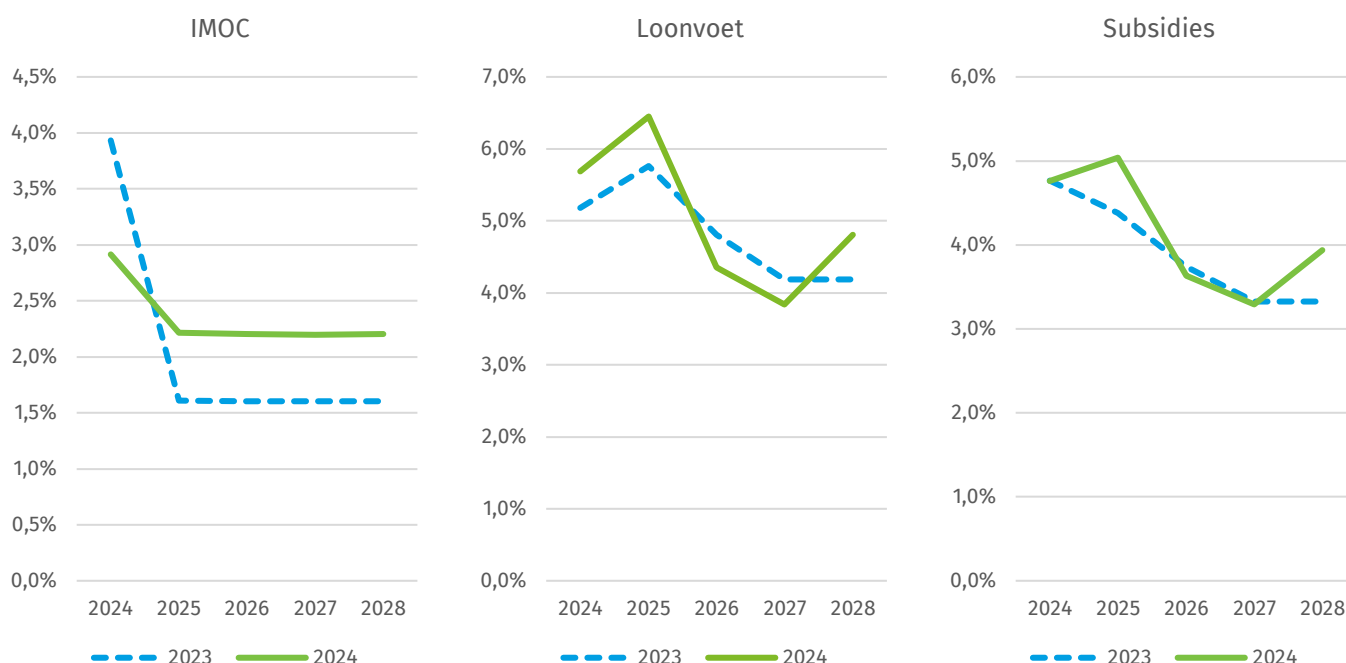
Wij moeten rekening houden met een toename van de totale stelpost loon- en prijsontwikkelingen in de nieuwe jaarschijf 2028. Deze hogere lasten dienen in beginsel te worden gedekt door:

- *hogere baten uit indexering opcenten*
De rekenkundig gehanteerde indexering van de MRB met 1% levert een structurele opbrengst op van ongeveer € 0,4 mln.
- *MRB en stijging Provinciefonds.*
Daarnaast zal ook uit de stijging van de opbrengsten uit het provinciefonds dekking moeten plaatsvinden van loon- en prijsontwikkelingen. Zie ook paragraaf 6.2.1.

Voor de raming van de stelpost loon- en prijsontwikkeling in het financieel perspectief gebruiken we drie indexcijfers. Twee daarvan komen bij het Centraal Plan Bureau vandaan, namelijk uit het Centraal Economisch Plan (CEP). Dat zijn de 'netto materiële overheidsconsumptie' (imoc) en de 'loonvoet sector overheid'. De derde index is voor de subsidies bedoeld en die berekenen wij op basis van de andere twee percentages, namelijk $\frac{2}{3}$ loonvoet en $\frac{1}{3}$ overheidsconsumptie.

Het algemene beeld van de loon- en prijsontwikkelingen is dat in 2024 een stijging wordt verwacht ten opzichte van de vorige raming. In de jaren daarna zitten de indexen op een gelijk niveau, maar vanaf 2028 zien we weer een stijging. In de onderstaande figuren is het CEP van 2023 vergeleken met de nieuwe CEP van 2024.

Figuur 6 - Verloop indexcijfers voor loon- en prijsontwikkeling

Het financiële effect van de nieuwe indexen heeft een structureel karakter. De stijging in 2024 werkt namelijk ook door in de lasten vanaf 2025. Daarom is een lagere index in bijvoorbeeld 2025 nog steeds een lichte stijging voor de stelpost, maar dan wel minder sterk dan in 2024. De aanvulling van de stelpost in 2028 komt doordat dit een nieuwe jaarschijf is, die in de primitieve begroting nog gelijkgesteld was aan het jaar 2027.

Tabel 16 - Specificatie stelpost loon- en prijsontwikkeling

Loon- en prijsontwikkeling	2025	2026	2027	2028
Initiële omvang	9.090	16.059	22.180	22.180
Actualisatie met nieuwe indexen	1.595	472	-125	6.604
Herziene omvang	10.685	16.530	22.055	28.784

Samenvatting gewijzigde stelposten

In de volgende tabel zijn de stelposten weergegeven voor 2025 tot en met 2028, inclusief de hierboven beschreven mutaties.

Tabel 17 - Omvang stelposten, ná bijstelling

Stelposten	2025	2026	2027	2028
Nieuw Beleid	9.518	10.014	488	6.817
Loon- en prijsontwikkeling	10.685	16.530	22.055	28.784
Begrotingsonzekerheden	800	1.200	1.600	2.000
Vennootschapsbelasting	50	50	50	50
Financiering	0	0	600	2.000
Onvoorziene uitgaven	140	140	140	140
Totaal	21.193	27.934	32.933	39.791

6.2.4 Algemene reserve

De 'Algemene reserve' wordt gevoed uit rekeningoverschotten waaraan geen bestemming is gegeven en incidentele meevallers. De gewenste omvang van de algemene reserve is bepaald in de nota 'Risicomanagementbeleid', waarbij het risicoprofiel van de provincie en de andere mogelijkheden die er zijn om eventuele tegenvallers op te vangen een rol spelen. Dit wordt jaarlijks in de paragraaf 'Weerstandvermogen en risicobeheersing' in de begroting en de jaarstukken toegelicht.

De 'Algemene reserve' wordt in beginsel volledig beschouwd als 'vrije ruimte' voor de **weerstandscapaciteit**, exclusief aangebrachte oormerken. Daarom wordt deze reserve niet beschouwd als beschikbare **begrotingsruimte**.

Het doen van een beroep op de weerstandscapaciteit zal pas als laatste stap toegepast worden. Wij adviseren om deze lijn vast te houden, waardoor aanspraak op de weerstandscapaciteit mogelijk is na een integrale afweging van opgetreden risico's, ambities en bezuinigingsmogelijkheden.

In de algemene reserve werd nog jaarlijks een structureel bedrag van € 0,356 miljoen gestort, als terugbetaling van de reserve economie waar eerder een voorschot aan was verleend. Het besluit daarvoor liep tot en met 2024, waardoor vanaf dat jaar geen storting meer nodig is. Dit was nog wel in de begrotingscijfers opgenomen.

In de algemene reserve zit een oormerk voor het risico van het vertrek van de leasemaatschappijen. Omdat het financiële beeld nu tot en met 2028 positief is ingeschat, zijn wij van mening dat het oormerk niet ingezet hoeft te worden en kan vrijvallen. Omdat dit oormerk al niet meegenomen werd voor de berekening van de weerstandscapaciteit die vrijval geen impact op de weerstandsratio.

Tabel 18 - Bijstelling vanuit ontwikkeling algemene reserve

Mutaties algemene reserve	2025	2026	2027	2028	BBR
Geen onttrekking algemene reserve voor resultaat	0	0	-4.408	0	0
Vrijval structurele onttrekking	356	356	356	356	0
Vrijval oormerk 'risico autolease'	0	0	0	0	8.963
Totaal algemene reserve	356	356	-4.052	356	8.963

6.2.5 Brede bestemmingsreserve

Binnen de Brede bestemmingsreserve zijn oormerken aangebracht, gebaseerd op besluiten van Provinciale Staten. De voorbereiding van de perspectiefnota is een goed moment om deze oormerken op hun actualiteitswaarde te beoordelen. Als bepaalde oormerken naar huidige inzichten niet meer relevant worden geacht, zouden deze kunnen vervallen. Daarmee zou extra begrotingsruimte kunnen worden gecreëerd.

De begrote beginstand van de vrije ruimte in de Brede Bestemmingsreserve is € 3,2 miljoen. Op basis van de actuele inschattingen zal de beginstand € 4,7 miljoen hoger zijn, vanwege lagere onttrekkingen in 2023. De komende jaren wordt daar nog structureel € 1,7 miljoen aan toegevoegd, volgens de bestaande begroting.

Tabel 19 - Bijstelling vrije ruimte in de Brede Bestemmingsreserve

Brede bestemmingsreserve ongeoormerkt	2025	2026	2027	2028	BBR
Actualisatie begrote mutaties in de BBR	0	0	0	0	11.498
Totaal brede bestemmingsreserve	0	0	0	0	11.498

De vrije ruimte in de BBR in de perspectiefnota is het verwachte eindsaldo van de reserve op 31 december 2028. Het verschil tussen de initieel begrote beginstand van de vrije ruimte in de BBR is € 11,5 miljoen. Zie ook het onderstaande verwachte verloop tot en met 2028. Dit is overigens nog exclusief de vrijval van het oormerk 'autolease' uit de algemene reserve (§6.2.4).

Tabel 20 - Verloopoverzicht Brede Bestemmingsreserve, op basis van de begroting

Verloopoverzicht BBR	2025	2026	2027	2028
Beginstand	7.881	9.433	11.186	12.938
Stortingen	1.753	1.753	1.753	1.753
Onttrekkingen	-200	0	0	0
Eindstand	9.433	11.186	12.938	14.691

6.2.6 Rekeningresultaat 2023

De concept jaarrekening over 2023 laat een voordelig rekeningresultaat zien. Dit bedrag is nu nog niet definitief, maar bedraagt meerdere miljoenen euro's. Uiteraard is de inzetbaarheid daarvan mede afhankelijk van eventuele bestemmingsvoorstellen en de actualisatie van het risicoprofiel en de weerstandsratio. Wij hebben de bestemming van het rekeningresultaat niet meegenomen in de berekeningen voor deze perspectiefnota.

6.2.7 Samenvatting aanpassingen begrotingsruimte

Tabel 21 - Overzicht met aanpassingen op de begrotingsruimte

	2025	2026	2027	2028	BBR
Uitkering provinciefonds					
Effecten decembercirculaire 2023	161	2.867	3.824	9.722	0
Herziening belastingcapaciteit voor verdeling	-796	-796	-796	-796	0
Voorjaarsnota 2024 van het Rijk	-2.150	1.950	2.100	2.150	0
Totaal uitkering provinciefonds	-2.785	4.022	5.129	11.076	0
Motorrijtuigenbelasting					
Actualisatie voertuigen voor 2024	1.400	1.500	1.300	1.300	0
Totaal opcenten motorrijtuigenbelasting	1.400	1.500	1.300	1.300	0
Stelposten					
Begrotingsonzekerheden	400	400	400	0	0
Loon- en prijsontwikkeling	-1.595	-472	125	-6.604	0
Financiering	500	600	100	-1.300	0
Rentebaten	1.000	500	0	0	0
Oormerken MSNF in NB	0	0	0	-1.050	0
Totaal stelposten	305	1.028	625	-8.954	0
Algemene reserve					
Geen onttrekking voor resultaat	0	0	-4.408	1.500	0
Vrijval structurele onttrekking	356	356	356	356	0
Vrijval oormerk 'risico autolease'	0	0	0	0	8.963
Totaal algemene reserve	356	356	-4.052	356	8.963
Brede bestemmingsreserve ongeoormerkt					
Actualisatie begrote mutaties in de BBR	0	0	0	0	11.498
Totaal brede bestemmingsreserve	0	0	0	0	11.498
Totaal aanpassingen	-724	6.906	3.002	3.778	20.461

7 Financiële onzekerheden

7.1 Voorjaarsnota 2024 van het Rijk

De gebruikelijke lijn is dat de ontwikkelingen uit een voorjaarsnota van het Rijk nog niet worden betrokken bij de perspectiefnota. Die ontwikkelingen zijn soms lastig te vertalen naar de financiële effecten voor de afzonderlijke provincies. Jaarlijks maakt het Rijk de vertaling en presenteert dat in de meicirculaire van het provinciefonds. De voorjaarsnota 2024 en de financiële aspecten voor de provincies is intensief met het Rijk besproken, waardoor de gevolgen ook beter in te schatten zijn. Uiteraard is het wel zo dat de Tweede Kamer nog wel met de plannen moet instemmen.

Een belangrijke ontwikkeling is de afschaffing van de opschalingskorting voor gemeentes en provincies. Voor Flevoland is dat een positieve ontwikkelingen van ongeveer € 2 miljoen per jaar. Daarnaast gaat het Rijk voor het provinciefonds over van de methodiek 'trap op, trap af' naar de 'BBP-systematiek'. Ons beeld daarbij is dat de omvang (en daarmee onze opbrengsten) stabielere zullen zijn en minder gevoelig voor het uitgavenpatroon van het Rijk. Op 16 april 2024 hebben wij Provinciale Staten met een mededeling geïnformeerd over deze ontwikkelingen. Het onderwerp van die mededeling is 'Rijksvoorjaarsnota 2024- Opschalingskorting, normeringsystematiek Provinciefonds en compensatie inkomstenderving MRB'.

7.2 Herijking verdeling provinciefonds (rapport Cebeon)

BZK en de provincies onderkennen knelpunten in het huidige model voor de verdeling van het provinciefonds. Dat komt vooral door historisch gegroeide weeffouten. Onderzoeksbureau Cebeon heeft van BZK de opdracht gekregen om het model te herzien.

In januari 2023 heeft Cebeon een conceptrapport en model opgeleverd. Recent heeft BZK een adviesaanvraag ingediend bij de ROB en de stukken van Cebeon naar de Eerste Kamer en Tweede Kamer gestuurd. Wij constateren dat het voorgestelde model niet herleidbaar en niet uitlegbaar is. De mogelijke gevolgen zijn voor Flevoland niet te dragen. Wij dringen er dan ook bij het IPO, BZK en het Rijk op aan om het huidige model te handhaven, maar dan met een aanpassing van de historische weeffouten.

Gevolgen voor Flevoland niet te dragen

De Flevolandse baten komen nu voor 75% uit het provinciefonds. Als het model van Cebeon ingevoerd zou worden is er geen financiële ruimte voor doorontwikkeling en verwachtingen van het Rijk, zoals samenwerking aan de nationale transitieopgaven.

De herverdeeleffecten zijn te groot, niet herleidbaar noch uitlegbaar

Cebeon bracht alleen de potentiële effecten voor het jaar 2020 in beeld. Het conceptmodel zou in dat jaar voor Flevoland een afname betekenen van de uitkering uit het provinciefonds, met een omvang van bijna € 20 miljoen (-16%): een structureel effect. Er is nog geen meerjarige doorrekening. De omvang van het provinciefonds is in de afgelopen jaren toegenomen, waardoor het te verwachten is dat de herverdeeleffecten nog groter zijn. Het is niet eenduidig herleidbaar waardoor het herverdeeleffect voor Flevoland ontstaat. Herleidbaarheid was juist een belangrijke eis van BZK zelf, voor het maken nieuwe verdeelmodel.

Flevoland is sterk afhankelijk van de uitkering uit het provinciefonds

We hebben bezwaren tegen het invoeren van het door Cebeon opgestelde model, zowel financieel als inhoudelijk. Het model van Cebeon leidt tot grote herverdelingseffecten en onduidelijkheid, waarbij Flevoland een grote verliezer is. Goed rentmeesterschap van provincie Flevoland, samen met onjuiste uitgangspunten van Cebeon, zouden kunnen leiden tot een onhoudbaar financieel perspectief.

Deel 5

Bijlagen

8 Bijlagen

8.1 Lijst met voorstellen

Totaal overzicht met classificatie

Onderwerp	Classificatie	2025	2026	2027	2028
1 MIRT-verkenning Lelylijn	Ambitie	250	250	0	0
2 Omgevingsdienst Flevoland & Gooi- en Vechtstreek (OFGV)	Onontkoombaar	625	625	625	625
3 Subsidieregeling Actieplan geluid	Ambitie	100	100	100	0
4 Economisch Programma (programmaliijnen 3 en 4)	Ambitie	4.500	500	500	500
5 Uitvoering IBT erfgoed	Wettelijke taak	30	30	30	30
6 Voortzetten cultuurbeleid	Ambitie	3.925	200	200	200
7 Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer	Ambitie	250	250	0	0
8 Gemeenschappelijk landbouw beleid	Ambitie	2.000	0	0	0
9 Vestigingen naar Energielabel A - Krediet	Wettelijke taak	550	0	0	0
10 Gasloos provinciehuis (krediet)	Ambitie	586	0	0	0
11 Energiekosten	Onontkoombaar	150	150	150	150
12 ICT infrastructuur	Onontkoombaar	215	215	215	215
13 Cloud technology	Onontkoombaar	475	475	475	475
14 Optimaal digitaal samenwerken	Onontkoombaar	135	135	135	135
15 Gezamenlijk e-Depot HFA	Ambitie	97	97	97	97
16 Regio Zwolle	Ambitie	75	75	0	0
17 Formatie Gedeputeerde Staten	Bestaand beleid	-150	-150	-150	0
18 Stelpost versterking organisatie omzetten naar formatie	Bestaand beleid	2.350	2.350	2.350	2.350
19 Capaciteit uitvoering coalitie akkoord omzetten naar formatie	Bestaand beleid	500	500	500	0
20 Nieuwe CAO 2024-2025	Onontkoombaar	3.248	3.194	3.194	3.031
21 WGA-verzekering	Onontkoombaar	90	90	90	90
22 Aanpassing onkostenvergoeding woon werkverkeer personeel	Bestaand beleid	165	165	165	165
23 Jaarlijks onderhoud Provinciehuis en vestigingen	Onontkoombaar	250	250	250	250
24 Vergoeding statenleden	Onontkoombaar	82	82	82	82
Totaal		20.498	9.583	9.008	8.394

Totaal overzicht per programma, gelijk aan de thema's van het coalitieakkoord

Programma's	2025	2026	2027	2028
1 Fijn wonen en ruimtelijke ontwikkeling	75	75	0	0
16 Regio Zwolle	75	75	0	0
2 Landbouw, Visserij, Water en Natuur in balans	2.250	250	0	0
7 Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer	250	250	0	0
8 Gemeenschappelijk landbouw beleid	2.000	0	0	0
3 Bloeiende economie	4.500	500	500	500
4 Economisch Programma (programmalijnen 3 en 4)	4.500	500	500	500
4 Vitale samenleving en aantrekkelijk Flevoland	3.955	230	230	230
5 Uitvoering IBT erfgoed	30	30	30	30
6 Voortzetten cultuurbeleid	3.925	200	200	200
5 Toekomstbestendige energie en klimaat	725	725	725	625
2 Omgevingsdienst Flevoland & Gooi- en Vechtstreek (OFGV)	625	625	625	625
3 Subsidieregeling Actieplan geluid	100	100	100	0
6 Goede bereikbaarheid en infrastructuur	250	250	0	0
1 MIRT-verkenning Lelylijn	250	250	0	0
7 Eigentijds bestuur	82	82	82	82
24 Vergoeding statenleden	82	82	82	82
8 Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering	8.661	7.471	7.471	6.958
9 Vestigingen naar Energielabel A - Krediet	550	0	0	0
10 Gasloos provinciehuis (krediet)	586	0	0	0
11 Energiekosten	150	150	150	150
12 ICT infrastructuur	215	215	215	215
13 Cloud technology	475	475	475	475
14 Optimaal digitaal samenwerken	135	135	135	135
15 Gezamenlijk e-Depot HFA	97	97	97	97
17 Formatie Gedeputeerde Staten	-150	-150	-150	0
18 Stelpost versterking organisatie omzetten naar formatie	2.350	2.350	2.350	2.350
19 Capaciteit uitvoering coalitie akkoord omzetten naar formatie	500	500	500	0
20 Nieuwe CAO 2024-2025	3.248	3.194	3.194	3.031
21 WGA-verzekering	90	90	90	90
22 Aanpassing onkostenvergoeding woon werkverkeer personeel	165	165	165	165
23 Jaarlijks onderhoud Provinciehuis en vestigingen	250	250	250	250
Eindtotaal	20.498	9.583	9.008	8.394

8.2 Vergezichten

Flevoland: landschap met vergezichten

Met drie vergezichten (perspectieven) blikken we vooruit. De toekomst ligt voor ons. We baseren ons op onze voorgeschiedenis en ontdekken zichtlijnen voor Flevoland. Die lange lijnen worden uiteraard beïnvloed. Op de kortere termijn door de financiële perspectieven in ons land en de prioriteiten die landelijk maar ook provinciaal moeten worden bepaald, door onzekerheden in de wereld, door onze economie, door onze ecologische randvoorwaarden, de beschikbaarheid van menskracht.

Daarom schetsen we drie variërende benaderingen van de ontwikkeling van Flevoland. Daarmee willen we Flevoland richten op de lange termijn, 2050 en daarna. Geen van deze drie lijnen wordt werkelijkheid. Het overwegen van deze perspectieven kan helpen bij het maken van keuzes, de bepaling van prioriteiten, van stijl van besturen, van rolneming van de provincie. Het is aan Provinciale Staten om aan te geven vanuit welk perspectief naar de toekomst wordt gekeken en langs welke lijnen de ontwikkelingen moeten worden aangepakt en hoe gericht of breed deze aanpak is en welke risico's accepteren en hoeveel ruimte de staten kunnen bieden.

Voorzichtige ontwikkeling, vooral gericht op consolideren

Inhoudelijk

De komende periode opereert de provincie Flevoland voorzichtig. De maatschappelijke opgaven zijn groot en de onzekerheden zijn navenant. Natuurlijk wil de provincie groeien, maar niet snel. Voor grootschalige ontwikkelingen die overal in het land lastig te realiseren zijn, is ook in Flevoland geen fysieke en mentale ruimte. Flevoland moet niet worden beschouwd als gebied waar kan wat elders niet goed inpasbaar is. Veel wat in Flevoland is gerealiseerd moet ook worden onderhouden. De bestaande woningbouw en infrastructuur moet worden beheerd of vervangen. De huidige samenleving is zich nog aan het ontwikkelen en grootschalige veranderingen zijn sociaal maatschappelijk niet op te vangen. De voorzieningen schieten nu al te kort. Bovendien is de wereld politiek instabiel. De kosten zijn flink gestegen en de haalbaarheid van plannen staat daarmee onder druk. De problematiek die de groei remt er nog steeds. We merken het aan de energiecongestie, de drinkwatervoorziening, het stikstofvraagstuk, klimaatadaptatie, enzovoorts. Ambitieuze plannen zijn misschien wel nodig maar de realiseerbaarheid staat onder druk.

Bestuurlijk en maatschappelijk

Temporiseren van de groei zorgt er voor dat in de weg van geleidelijkheid veranderingen worden tot stand gebracht. Er is tijd nodig om grote ruimtelijke en maatschappelijke beslissingen weloverwogen te nemen. Daarbij speelt een rol dat van inwoners betrokkenheid en soms zelfs een bijdrage wordt gevraagd. Het bereiken van maatschappelijk draagvlak past goed bij Flevoland en de wijze waarop we in netwerken samenwerken. Daarvoor wordt de tijd genomen en worden de inwoners en alle mogelijke partners betrokken.

Financieel

Voor het beheer van de bestaande bebouwde omgeving moeten voldoende middelen worden gereserveerd. Daarnaast zijn voor de grote landelijke opgaven bij de provincie, maar ook in de regio onvoldoende middelen voor grootschalige investeringen. Voor diverse taken is het Rijk verantwoordelijk. Het Rijk wil graag met Flevoland 'in zee', maar de onzekerheid over daadwerkelijke bijdragen is groot. Het Rijk investeert momenteel veel in beheer en onderhoudsprojecten. Dit beperkt de financiële ruimte om te investeren in de

bouw van een samenleving in Flevoland. Een nieuw kabinet zal eerder bezuinigen dan nieuwe grootschalige projecten oppakken. Als het Rijk investeert vraagt het grote regionale bijdragen en cofinanciering waarop onze reserves niet zijn berekend. Daarom reserveren we middelen voordat tot grote projecten en – investeringen kan worden overgegaan.

Beheerst vooruitstrevend

Inhoudelijk

De inwoner staat centraal. In deze variant wacht de provincie niet af en acteert om de ontwikkeling voor deze inwoners actief te bevorderen. Daarnaast is het nodig dat in Flevoland opgelopen achterstanden worden ingelopen, weggewerkt. Samen met partners wordt in netwerken geacteerd. Deze intensieve samenwerking levert Flevoland een goede naam op: als er wat mogelijk is, dan is het in Flevoland. Flevoland biedt mogelijkheden voor nieuwe toepassingen. Innovatieve grootschalige toepassingen in de transities in de landbouw, de woningbouw en de energievoorziening kunnen worden gebruikt om extra werkgelegenheid, onderwijs en scholing in deze regio op te zetten. En daarbij kiest Flevoland gericht: niet alles is mogelijk, maar vooral waar Flevoland sterk in is, wordt verder uitgebouwd. Bewezen toepassingen zijn denkbaar in circulair bouwen, nieuwe vormen van voedselvoorziening in landbouw en visserij, een eigentijdse en meer zelfvoorzienende energievoorziening. Met oog voor ecologie en economie. Flevoland biedt alle ruimte aan dergelijke toepassingen.

Natuurlijk, er zijn belemmeringen te overwinnen. Niet alles kan overal! En toch is het mogelijk de ruimte in onze provincie opnieuw toe te delen en ander gebruik van de fysieke ruimte: voor woningbouw, werkgelegenheid, natuur, voorzieningen, infrastructuur. Meerjarige agenda's zijn opgesteld en kunnen worden uitgevoerd. Zo ontwaren we zichtlijnen richting 2050 en 2100 voor het bouwen aan een goede samenleving in Flevoland.

Bestuurlijke en maatschappelijk

De maatschappelijke vraagstukken zijn groot en vragen om een actief overheidshandelen. Bij een eigentijds bestuur hoort een betrokkenheid vanuit de samenleving. Er wordt naar de overheid gekeken wanneer zaken moeten worden opgelost. En ook het Rijk ziet dat het de nodige veranderingen niet alleen kan realiseren en draagt taken en opdrachten over aan de provincies, gemeenten. Bovendien lijkt het middenbestuur de aangewezen laag om op regionale schaal regie te voeren en gebiedsprocessen aan te jagen. De opgaven zijn brede opgaven en alle overheden moeten als het ware als één overheid aan de slag. Het is zelfs zo waar de gemeenten onvoldoende kans zien of de kwaliteiten niet in huis hebben, verwacht wordt dat de provincie een stap naar voren doet. Het maakt immers meestal niet uit bij wie je werkt, maar als overheid dienstbaar bent aan de inwoners. Deze regionale inzet van menskracht laat een meerwaarde van de provincie zien. Tegelijkertijd beschikken provincies over beperkte bestuurlijke mogelijkheden en beperkte uitvoeringskracht. Daarop moet wel worden geïnvesteerd willen plannen werkelijkheid worden. Samenwerking is dan ook nodig op regionale schaal. In Flevoland is de interbestuurlijke samenwerking stevig gepositioneerd en spreken de overheden als het ware met één mond.

En tegelijkertijd wordt in de maatschappij de bemoeienis van diezelfde overheid met wantrouwen bejegend. Te veel regels, te weinig ruimte om te handelen. De samenleving wil ruimte hebben. De Omgevingswet bepaalt dat de overheid vooral ruimte moet bieden. De inwoners moet zich kunnen ontplooien (ja, mits). Een juiste afweging van belangen kan individuele en soms kwetsbare inwoners benadelen wanneer individuele belangen domineren.

Financieel

De provincies hebben reserves. Flevoland staat er financieel gezond voor en dat moet zo blijven. Gerichte plannen kunnen worden gemaakt mits er voldoende financieel vlees op de botten is. Uiteraard worden ook de beheersuitgaven in de gaten gehouden. Om de opgaven te kunnen oppakken en realiseren is wel investeringsruimte nodig. De provincie is

bereid een bescheiden investeringsbijdrage te leveren wanneer anderen dat ook doen en het Rijk over de brug komt en zijn aandeel ruimhartig op tafel legt. De reserves worden gericht ingezet op een beperkt aantal opgaven. En andere financieringsbronnen en bijdragen van derden worden beperkt ingezet om zaken te realiseren. De provincie is bereid dergelijke processen aan te jagen, medewerkers er op in te zetten en uitvoeringskrachten te bundelen.

Toekomstgericht en radicaal

Inhoudelijk

De provincie is strategisch gericht op de lange termijn. De grote vraagstukken gaat zij niet uit de weg en deze worden gecombineerd aangepakt. Flevoland is nieuw ontworpen voor de vraagstukken van dat moment. Nu staat dit gebied op de drempel van een volgende fase. Misschien moet worden verbeeld dat een nieuw ontwerp nodig is om de toekomst van dit nieuwe land niet te verwaarlozen. Geleidelijke vermindering van kwaliteit vraagt om rigoreuze verandering. Om die reden wordt het over een andere boeg gegooid. Schoksgewijze veranderen is lastig en vraagt om bestuurlijke lef. Inwoners hebben dat lef en zoeken nieuwe wegen. Nu de overheid ook. De draagkracht van het gebied bepaalt alles. Het fundament, de ecologische systemen en de maatschappelijke veranderingen zorgen voor nieuwe gemeenschappen, met nabuurschap en zorg in de buurt. De demografische ontwikkelingen noodzaken daar ook toe. En om te leven en te werken wordt de regio van belang. Hier wordt anders gewoond en gewerkt en geleefd. Voedsel komt per definitie uit de regio en circulair leven is normaal geworden. Mobiliteit is verduurzaamd en nieuwe concepten in de zorg en het onderwijs zijn uitgetoetst en realistisch gebleken. Sommige experimenten zijn mislukt maar dat hoort er bij.

Bestuurlijk en maatschappelijk

Deze aanpak vraagt veel bestuurlijk en politiek lef. Flevoland wordt anders bestuurd, anders ingericht. De inwoners zijn in staat en worden zo nodig geholpen om deze nieuwe wegen mogelijk te maken. Flevoland is overzichtelijk genoeg om horizontale vormen van bestuur te realiseren. Inwoners doen daaraan mee door op eigentijdse wijze mee te bepalen wat er moet gebeuren. Dit betekent dat de politiek het laatste woord houdt, maar veel overlaat aan de inwoners die met de plannen aan de slag gaan. Regelmatige democratie.

Financieel

Niet alleen de provincie steekt de nek uit. Immers de overheden zorgen samen voor haar inwoners. Regionale investeringen worden gezamenlijk bepaald en gericht op achterstanden in brede welvaart, in verkorte kringlopen van wonen, leven en werken. En waar nodig worden middelen van buiten aangetrokken. De overheid is bereid de nodige risico's te nemen en af te dekken. De overheid is ondernemend en investeert in maatschappelijke rendementen. Ook de medewerkers van de overheden zijn maatschappelijk inzetbaar, initiëren maatschappelijke processen en kennen de inwoners of zoeken ze op, zodat niet alleen de gebruikelijke stemmen klinken.

Perspectiefnota 2025-2028

Referentie 3228843

Visarenddreef 1
8232 PH LELYSTAD

0320 265 265
www.flevoland.nl

